

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Autorka: **Beáta Šimíčková**

**OBRAZ MANŽELSTVÍ V TVORBĚ AUTORŮ
ČESKÉ MEZIVÁLEČNÉ LITERATURY**

THE IMAGE OF MARRIAGE IN THE WORK OF CZECH
AUTHORS IN INTERWAR LITERATURE

Český jazyk se zaměřením na vzdělávání
a Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Olomouc 2022

Vedoucí práce: **Mgr. Daniel Jakubiček, Ph.D.**

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením
vedoucího práce samostatně a uvedla v ní veškeré použité zdroje a literaturu, z nichž
jsem čerpala.

V Olomouci dne

.....

Beáta Šimíčková

Za odborné vedení této bakalářské práce, cenné rady, připomínky a čas, který mé práci věnoval, děkuji Mgr. Danielu Jakubíčkoví, Ph.D.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 PROBLEMATIKA MANŽELSTVÍ Z HLEDISKA SPOLEČENSKÉHO, PSYCHOLOGICKÉHO A SOCIÁLNÍHO.....	6
1.1 POJEM MANŽELSTVÍ	6
1.2 HISTORICKÉ PROMĚNY A VÝVOJ MANŽELSTVÍ.....	8
1.3 POZICE ŽENY A MUŽE V MANŽELSTVÍ.....	9
2 TÉMA MANŽELSTVÍ A VZTAHŮ V KONTEXTU 1. POLOVINY 20. STOLETÍ.....	10
2.1 MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ A ČESKÁ LITERATURA.....	11
2.2 TÉMATA A MOTIVY.....	12
2.3 VÝBĚR AUTORŮ	13
3 TÉMA MANŽELSTVÍ V DÍLE JARMILY GLAZAROVÉ.....	14
3.1 JARMILA GLAZAROVÁ.....	14
3.2 ROKY V KRUHU	17
3.3 VLČÍ JÁMA	19
3.4 ADVENT	21
3.5 ANALÝZA MOTIVŮ V DÍLECH ROKY V KRUHU, ADVENT, VLČÍ JÁMA	22
3.5.1 NÁZEV	23
3.5.2 SPOLEČENSKÁ SITUACE	24
3.5.3 DOMOV	27
3.5.4 MANŽELSTVÍ	29
3.5.5 LÁSKA	35
3.5.6 SMRT	41
3.5.7 CELKOVÉ SHRNTÍ.....	44
ZÁVĚR.....	46
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY.....	49
ANOTACE	51

ÚVOD

Manželství je jako cesta vysázená růžemi. Ty jsou sice na první pohled krásné a lákají člověka přivonět a utrhnout si, avšak každá růže je obklopena trním, které je potřeba zdolat a cesta k vytouženému cíli v podobě květu nás tak může stát i několik krvavých šrámů. Taková cesta vyžaduje velkou píli, snahu a vytrvalost. Ne každý je na to však připraven a zvládne to.

Otázky manželského života vždy byly a stále jsou častým předmětem nejen společenských diskuzí, ale také námětů pro různá umělecká zpracování, ať už filmová, knižní či jako inspirace pro výtvarná díla. Téma manželství a vztahů je mi proto velmi blízké, jelikož je všude kolem nás, tudíž představuje neodmyslitelnou součást našich životů. Stále velmi ráda poslouchám své rodiče, prarodiče a známé, jak se baví o svých životních zkušenostech v rámci vztahů, ze kterých se snažím čerpat, ponaučit se či naopak inspirovat.

Na začátku mé práce se zaměřuji na problematiku manželství z hlediska společenského, psychologického a sociálního. Následně se věnuji této tématice v rámci literatury 1. poloviny 20. století. Poté následuje již konkrétní analýza manželského vztahu v dílech Jarmily Glazarové.

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila analýzu románů *Roky v kruhu*, *Vlčí jáma* a *Advent*, které se týkají manželství a představují tak obraz společnosti v meziválečném období, kdy byly mezilidské vztahy poznamenány 1. světovou válkou i postupně se formující hrozbou v podobě fašismu, která vyústila v další světovou válku. Zaměřuji se především na manželství, ale neopomím ani takové motivy jako jsou láska, domov, nebo například smrt.

Cílem práce je podat komplexní analýzu vybraných románů, vzájemně je porovnat a vyvodit závěr. Především mě zajímaly odpovědi na otázky, jak se Jarmila Glazarová dívá na ideální či toxické manželství a jaký vliv na to měl její osobní život. Dále jakou roli hraje v manželství nevyrovnaná láska nebo prostředí, ve kterém se manželství vyskytuje a taky to, jestli smrt může pomoci k vyřešení morálních dilemat, která se odehrávají v myšlenkách hlavních hrdinek.

1 PROBLEMATIKA MANŽELSTVÍ Z HLEDISKA SPOLEČENSKÉHO, PSYCHOLOGICKÉHO A SOCIÁLNÍHO

1.1 POJEM MANŽELSTVÍ

Manželství je spojení muže a ženy právem, které se proměňovalo, případně zlepšovalo v průběhu minulých století až dodnes. Vznik i zánik je ovlivňován pouze a jenom příslušným zákonem. V naší zemi jde o *Zákon 89/2012 Sb. občanského zákoníku*. „*Nový občanský zákoník jako jeden z hlavních účelů manželství nově zdůrazňuje vzájemnou podporu a pomoc. Manželé jsou si povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.*“¹

Dnešní pojetí manželství bývá většinou bráno jako trvalé soužití dvou lidí, kteří se rozhodli spojit své životy dohromady, zpečetit svou lásku, sdílet společnou domácnost a společně budovat rodinu. Ne všechny země ale dospěly do fáze, kdy je na manželství pohlíženo jako na vztah, který by měl být spojen s láskou. A tak je manželství mnohdy považováno pouze za smluvní či finanční dohodu. Manželství ovlivňovalo a ovlivňuje několik faktorů: například tradiční řád etnického společenství, specifické sociální rysy nebo mentalita daných skupin.

Manželství musí oba partneři odsouhlasit ve stanoveném státním orgánu, v případě nábožensky věřících v orgánu odpovědném za oddání věřících v rámci jejich víry (křesťané například v orgánu církve). Musí tak být učiněno v přítomnosti dvou svědků, kteří dosvědčí, že oba lidé vstupují do tohoto vztahu dobrovolně. Manželé si slibují, „*že budou společně spravovat nabytý majetek a finance, udržovat své obydlí (byt – domácnost), starat se o výchovu dětí, sexuálně se stýkat (erotická a fyziologická stránka), komunikovat (tj. sdělovat si ústní, písemnou či jinou formou dobré i zlé informace) a trávit volný čas, usnadňovat vznik a realizaci svých zálib (koníčky), vybírat přátele, udržovat vztahy s širší rodinou a starat se o přiměřené duševní a fyzické zdraví.*“²

Během manželství prožíváme různé společenské role. Velmi důležitá je role matky a otce. Během tohoto období se oba manželé snaží zaopatřit svým potomkům

¹ NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: Grada, 2014, s. 13.

² CIBULEC, Jindřich. *Manželské praktikum*. Praha, 1984, s. 14.

co nejlepší a nejstabilnější zázemí pro jejich vývoj. Bohužel to tak ale není vždy a trpí tím další generace. Tradičním a hlavním účelem vzniku manželství je tedy zachování rodu a řádné vychovávání dětí. Odpovědí na otázku, proč je rodina pro svět tak důležitá, je tvrzení, že právě rodina je nejen základním článkem sociální kultury a základní ekonomickou jednotkou, ale také nejdůležitější sociální skupinou a institucí. „*Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Členové rodiny se jednak zapojují do výrobní a nevýrobní sféry v rámci výkonu určitého povolání, ale rodina jako celek se stává především významným spotřebitelem, na němž je současný trh závislý. V rámci rodinného systému se pak realizuje řada rozhodnutí týkajících se využití materiálních a finančních prostředků, investic, výdajů.*“³

Momentálně v naší společnosti a kultuře převládá tzv. moderní rodina, pro niž je typická a převažující forma párové monogamie. Existují však i jiné možnosti: „*Variantní formy manželství zahrnují vztah: 1. Jednoho muže a jedné ženy (monogamie); 2. Jednoho muže a dvou nebo více žen (polygamie); 3. Jedné ženy s několika muži (polyandrie).*“⁴ Západní pojetí svazku manželského sice povoluje pouze monogamii, ale naopak dochází k větší toleranci vůči rozvodům a uzavírání dalších nových manželství.

Ne vždy si lidé připouští, jak důležité je vstoupit do tohoto svazku s někým, s kým nám je opravdu dobře: „*Pro uspořádání manželského soužití není příliš podstatná úroveň mileneckého vztahu, ale spíše kvalita volby budoucího partnera, v níž nejdůležitější roli obecně sehrává vzájemná fyzická atraktivita, shoda partnerů v hodnotové orientaci a vzájemná kompatibilita nejrůznějších sociálních rolí. Nelze opomenout stupeň jejich osobní vyzrálosti a manželské informovanosti.*“⁵ Právě po svatbě totiž přichází nespočet výzev a změn. „*Změny zvyšují pravděpodobnost nástupu krize. Změnou je přitom cokoliv, co provází cestu našim životem i životem našich blízkých.*“⁶ Bohužel čím je doba modernější, tím větší je nestabilita vztahů. Dochází

³ KRAUS, Blahoslav – POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, s. 80.

⁴ KALIBOVÁ, Květa a kol. *Demografie (nejen) pro demografy*. Praha: Sociol. nakl., 1993, s. 39.

⁵ MLČÁK, Zdeněk: *Vybrané kapitoly z psychologie manželství a rodiny*. Ostrava: FFOU, 1996, s. 41 – 42.

⁶ NOVÁK, Tomáš. *Jak předejít krizi v manželství*. Praha: Grada, 2004. s. 11.

k větší emancipaci žen, které začínají pracovat více a na vyšších pozicích. Nemají tak tolik času ani potřebu upínat se na závazky v podobě manželství či mateřství. Podstatným jevem se stává i fakt, že ukončení manželství je v dnešní době opravdu jednoduché a zvyšuje se společenská tolerance rozvodů. Lidé jsou postupem času méně a méně trpěliví a nemají čas věnovat se záchraně jejich vztahů. „Široké spektrum důvodů nízkého počtu uzavíraných sňatků lze odvozovat v první řadě ze zcela nových podmínek života obyvatelstva. Založení nové rodiny a domácnosti vyžaduje od 90. let podstatně větší ekonomické zázemí, než tomu bylo v předchozí době (a to subjektivně i objektivně). Instituci manželství zřejmě významně konkurují i jiné formy párového života, nevyžadující sňatek, který je veřejným a právním aktem, jimiž se sobě snoubenci zaslibují a vzdávající se některých atributů osobní svobody.“⁷

1.2 HISTORICKÉ PROMĚNY A VÝVOJ MANŽELSTVÍ

„Manželství a rodina plní v životě dnešní společnosti stále tak důležité funkce, že se problematika jejich uspořádání dotýká přímo nebo nepřímo každého z nás. Přizpůsobování manželských a rodinných vztahů měnícím se společenským podmínkám a jejich usměrňování k vyšším formám je důležitou součástí kulturní revoluce a současně i podmínkou zdárného vývoje společnosti, zejména mladších generací, budoucnosti.“⁸ Funkce manželství se společně s historickým vývojem neustále mění a formuje. „Reprodukce lidských individuí – podmínka udržení lidského rodu – je ovšem funkcí nejstarší, ale naprosto ne jedinou. V průběhu historického vývoje manželství a rodina přijímaly další funkce jiné, z nichž mnohé pak v dalším společenském vývoji přebíral zase stát.“⁹ Manželství má jako každá společenská záležitost několik vývojových etap a každá z nich přináší nové poznatky. Doba, ve které docházelo k jistému zabrzdění vývoje, byla především doba otrokářská. Otroci byli velmi omezováni, a to nejen v rámci zakládání rodiny. Obecně měli velmi přísná pravidla. K dalšímu pozastavení vývoje dochází logicky se světovými válkami. Miliony a miliony mužů válčili na frontách a jejich ženy zůstaly doma s dětmi. Když

⁷ FIALOVÁ, Ludmila. ANALÝZA: Ke změnám sňatkového chování [online]. 27.12.2005 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=232

⁸ KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962. s. 5.

⁹ Tamtéž, s. 9.

se zázračně někteří muži vrátili domů, byli často tak ovlivněni hrůznými zážitky z války, že již nebyli schopni navázat na normální život. Po nástupu komunismu se vývoj v naší zemi poněkud lišil od západních demokratických zemí. Rok 1989 přinesl několik změn a velký skok v tomto vývoji: „*Ta změna byla o to razantnější, že se zatím změnila v západních zemích postoje mladých lidí k instituci manželství vůbec a že se změnila sama tato instituce, postavení ženy, celý hodnotový systém, v němž rodina ztratila své výsadní postavení. Manželství se již zdaleka nejeví jediným žádoucím cílem úvah a snah mladých lidí, jako tomu bylo v první polovině 20. století, a to ani pro ženy, které mohou dosáhnout svých cílů i bez manželství.*“¹⁰

Důležitá pro rozvoj manželství je také hromadná globalizace. Díky tomu, že naši zem začali osídlovat migranti z různých zemí, začali zde pracovat a začleňovat se do naší společnosti, došlo také k seznamování a míchání kultur.

1.3 POZICE ŽENY A MUŽE V MANŽELSTVÍ

Muž a žena. Dvě slova, která patří k sobě. Spojení těchto dvou slov je pro nás již po staletí velmi přirozené. Toto spojení znázorňuje naději, a to především v nový život. „*Muž má mít ženu rád a ona to má vycítit z jeho projevu a chování. Nemá to být názorné, například v souvislosti s vyhracenou situací, s léčením či návštěvou v manželské poradně, ale má to být trvalé, stálé. Žena očekává opakované a spontánní důkazy muži lásky. Spočívají jak ve slovech lásky, obdivu a ocenění, tak v citlivém porozumění pro její potřeby, v pomoci, vedení i podržování se, v zodpovědnosti a věrnosti. V kritických chvílích jí muž stojí po boku.*“¹¹

Když se řekne muž a žena, první, co se mi vybaví, je nejslavnější pár v historii – pravzor všech partnerských dvojic a první lidé na planetě Zemi – Adam a Eva. Adam byl stvořen Bohem a k němu z jeho žeber později Eva, což bylo přejímáno jako jisté pravidlo platné v dřívějších stoletích. Právě muž je ten, kterého žena potřebuje ke své existenci. Muž obstarával vše důležité pro rodinu, prosazoval své názory ve společnosti a žena byla ta, která měla k muži vzhlízet, starat se o něj a vážit si jeho

¹⁰ FIALOVÁ, Ludmila. *ANALÝZA: Ke změnám sňatkového chování* [online]. 27.12.2005 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=232

¹¹ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009, s. 100.

činů či jeho náklonnosti a zájmu. Dnes je tomu jinak, ženy jsou více samostatné, často rády dávají najevo, že muže k životu nepotřebují a že nejsou na ničem a na nikom závislé. Žena je pro muže hnací silou stejně jako motor pro auta. Nutí ho zkoušet nové věci, měnit své chování, vzhled nebo myšlení. Právě kvůli Evě, která ho vyburcovala k jistým činům, byl Adam nucen opustit ráj a postarat se o Evu i jejich rodinu.

Pro 19. století bylo specifické, že milenecká láska jako taková nebyla téměř vůbec typickou součástí manželství, spíše se odehrávala mimo něj. O uzavření sňatku často rozhodoval majetek a rodiče, nikdo se nezajímal o city nevěsty. Někdy v těch lepších případech se během manželství objevila láska či jistá náklonnost. Žena musela být pannou a každý předmanželský pohlavní styk byl u ženy brán jako velký prohřešek. Pokud z tohoto smilstva vzniklo dítě, žena ztratila veškerou úctu a svou pověst. Když měla žena nebo muž peníze, znamenalo to lákadlo v podobě vyšší příčky na společenském žebříčku, vybudování kariéry a lepší životní úrovně. V těchto případech je viděn častý protiklad, a to ať už ve věku, společenském postavení nebo vzhledu. Muž to tak měl v mnoha ohledech mnohem jednodušší a méně striktní.

Častým příkladem byla maloměšťácká manželství. Manželství se bralo spíše jako složka sociální, etická či mravní. Ve 20. století se lidé snaží tyto zažitě zvyky v oblasti morálky vztahů změnit. Především v tom, aby žena byla rovnocenná s mužem. Jelikož právě tyto morální předsudky jsou překážkou pro rozvoj lidské osobnosti.

2 TÉMA MANŽELSTVÍ A VZTAHŮ V KONTEXTU 1. POLOVINY 20. STOLETÍ

Tematika vztahů a lásky se prolíná různými obdobími, proto lze usoudit, že je společností velmi oblíbená. V knihách se často odráží život, osudy a příběhy lidí a láska je jejich neodmyslitelnou součástí, proto se stává jedním z nejdůležitějších námětů v umění. Tento motiv ne vždy sehrává stěžejní roli, ale je vždy zahrnut alespoň okrajově. Každý člověk má tak možnost občas utéct realitě, ponořit se do příběhu a prožívat něčí život či jistou situaci zcela v jiné roli, než na kterou je z jeho osobního života zvyklý. Jak říká americký spisovatel Irving Stone: „*Láska je soli života. Člověk ji potřebuje, aby poznal, jak chutná svět.*“

2.1 MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ A ČESKÁ LITERATURA

Československá republika byla vyhlášena dne 28. 10. 1918 a prvním prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk. Tento počín způsobil nemálo změn v životě lidí, a to nejen ve sféře hospodářské a politické, ale také v otázkách národnostních, sociálních, kulturních a náboženských. „*Po první světové válce se v českém prostředí střetával pocit zadostiučinění a radosti z vytvoření samostatného státu s obecně v Evropě rozšířeným pocitem hrůzy z otřesné válečné zkušenosti. Národní optimismus provázela vlna poválečného pesimismu, strachu z techniky, která byla zneužita proti člověku. Možnost nadvlády strojů vedla k obavám ze zmechanizování života, rozvojem techniky vyvolaná nadprodukce na světovém trhu byla příčinou nezaměstnanosti. Vedle předválečné sociální demokracie a národně socialistické strany vznikla v roce 1921 komunistická strana s programem nutnosti revolučního převratu ve prospěch proletariátu.*“¹²

Meziválečná česká literatura neboli také literatura po vzniku československé republiky byla psána od roku 1918 do roku 1945, kdy došlo k nacistické okupaci. K rozvoji moderní české literatury dochází v 1. polovině 20. století, a to především díky emancipaci české literatury a většího důrazu na estetickou funkci díla. V roce 1917 došlo k sepsání Manifestu českých spisovatelů, který zdůrazňoval důležitost existence práv českého národa na samostatný politický život a vyzýval k obhajobě demokratických svobod. Tento manifest podepsalo 222 významných osobností z odvětví kultury a stal se tak velmi významným dokumentem v českých dějinách. Další manifestací, jejímž hlavním bodem byla promluva Aloise Jiráska na téma důležitosti samostatného státu a silné a trvalé jednoty Čechů a Slováků, se uskutečnila při příležitosti oslavy 50. výročí položení základního kamene stavby Národního divadla v Praze, a to v květnu roku 1918. Před rokem 1918 také začalo v cizině vycházet několik publikací, které měla na starost česká umělecká a vědecká veřejnost, jež se zajímala o politické boje a českou národnostní otázku považovala za velmi důležitou. Mezi ně patřil například legionářský *Československý deník*, který vycházel v Rusku nebo emigrantský list *Československá samostatnost* vycházející ve Francii.

¹² MACHALA, Lubomír a kol. *Panorama české literatury: literární dějiny od počátku do roku 1989*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2008, s. 216-217.

Do popředí se tak dostávají sociální otázky: „*Otázka spravedlivějšího společenského řádu, bez bídy a bez válek, vystupovala tak naléhavě, že ji vnímala a ve svých dílech vyslovila i literatura.*“¹³ Literární vývoj se rozděluje na dvě cesty. První je soustředěná na demokratizování společenské i politické struktury a druhá je silně ovlivňována komunistickou stranou. Rozvíjí se především proletářská literatura, poté poetismus a surrealismus. Ve 30. letech 20. století dochází k jedinečnému rozmachu prózy, a ta se rozvíjí v různých směrech. Mezi ně patří například demokratický proud, který je spojen se jmény K. Čapek, V. Vančura, K. Poláček nebo E. Bass. Vyznačoval se sympatiemi k pracujícím lidem prostého původu, ke společenským pokrokům a konfrontacím s fašismem. Dále sociálně kritická próza, která kritizovala měšťanskou společnost a reagovala na problematiku doby a je spojena se jmény I. Olbracht a J. Glazarová. Dalším je socialistický realismus spojen se jmény M. Majerová, M. Pujmanová a I. Olbracht. Psychologická próza, do které se počítají i mnou rozebíraná díla Jarmily Glazarové, venkovská próza a ruralismus je spojen s V. Knappem anebo katolicky orientovaná próza, kterou psal např. J. Deml.

2.2 TÉMA LÁSKY

Spousta autorů 20. století pocházela z venkova. Milostné příběhy, které se odehrávaly na venkově, měly většinou stejný nádech. Velkou roli zde hrála zejména zakázaná láska, manželství z rozumu či rozdělení společnosti na různé společenské vrstvy, ze kterých se povětšinou nedalo vymanit. Příkladem může být mnou rozebírané dílo v kapitole 3, a to *Advent*, kde hlavní hrdinka zažívá manželství z rozumu a spojení dvou společenských vrstev, které si nejsou rovné – muž s majetkem a žena bez něj a ještě k tomu s nemanželským dítětem.

Když jsem si zvolila mé téma, nenapadlo mě, kolik příběhů s nešťastným koncem najdu. Těžko říct proč se mimo červenou knihovnu skoro všude objevuje motiv nenávisti, žárlivosti, odporu, smrti atd. Dle mého bude příčina asi taková, že tyto nešťastné příběhy zanechají v člověku delší stopu a donutí ho přemýšlet, hledat smysl a dojít k jistému bodu překvapení, jelikož kdyby každý příběh o lásce a manželství měl

¹³ MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Dějiny české literatury IV. Literatura od konce 19. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 15.

skončit ve smyslu „žili spolu šťastně až do smrti“, člověka by to po určité době začalo nudit. „*Aby se mohl vztah literárních dvojic – manželských i mileneckých – vyvíjet, je zapotřebí, aby překonal nástrahy, které jim život přinese. Intriky, nenávisť, žárlivost, nevěra, nepříznivá dobová situace, to je jen výčet několika možných událostí, s kterými se hrdinové mohou setkat. Jedině díky těmto prožitým zkušenostem v sobě dokáží objevit, nejen co všechno jsou ochotni obětovat pro lásku, ale také si prověří pevnost svého svazku.*“¹⁴

V této době autoři často ve svých dílech kritizují maloměšťáctví a jejich pojetí životních hodnot nejen v manželství, které pramení z 19. století. Příkladem je i Jarmila Glazarová a její dílo *Vlčí jáma*, jehož rozbořem se v této práci také zabývám. Glazarová zde bez menší cenzury dává najevo, jak povrchní tento způsob života je.

2.3 VÝBĚR AUTORŮ

Autorů, kteří psali v této době zásadně milostnou literaturu, nebylo příliš. Já jsem si jako příklad vybrala autora Emila Vachka, který napsal dílo *Žil jsem s cizinkou*. Tento příběh je o úředníkovi Karlovi Sahulovi, který po dvaadvacetiletém manželství náhle ovdoví a poté pomalu objevuje, že jeho hodná a jím oplakávaná žena byla úplně někdo jiný, než se celá léta domníval. Jde zde o zvláštní příklad toho, jak si v manželství můžeme myslet, že někoho známe, ale přitom je realita zcela jiná.

Poté jistý nádech tohoto tématu najdeme i v díle *Hordubal* od Karla Čapka. Juraj Hordubal se po osmi letech vrací domů z Ameriky, odkud posílal manželce peníze na Podkarpatskou Rus. Doma se však cítí jako cizinec. Svůj domov zcela nepoznává a zjišťuje, že ho jeho manželku podvádí s čeledínem. Hordubal, ač byl velmi silným člověkem, přijímá roli podváděného manžela a není schopný udělat nic proti tomu. Svou ženu stále vnímá jako krásné stvoření a její nevěru nevidí, nebo spíše vidět nechce, a tím ji i omlouvá. Zde tak jde o manželskou nevěru, která je přijata a omluvena jím samotným, že on nebyl dlouho doma.

¹⁴ HORÁKOVÁ, Iveta. *Téma „nešťastné“ lásky v české literatuře 20. století* [online]. Olomouc: univerzita Palackého, 2010 [cit. 2022-04-19]. Bakalářská práce. Vedoucí práce Mgr. Daniel JAKUBÍČEK, Ph.D. Dostupné z: <https://theses.cz/id/6tf746/80480-802732879.pdf>

Dalším příkladem je *Vysoké jarní nebe* od Josefa Knapa. Tato analýza moderního městského manželství poukazuje na to, jak manželský pár srůstá s novým městským prostředím, jak žije „izolován“ v bytě, vzdálen od přírody a jak řeší veškeré vztahové záležitosti v tomto prostředí.

Posledním autorem, kterého jsem si vybrala, je Jaroslav Havlíček a jeho dílo o nenaplněném životě v nešťastném manželství, které prožívala postava Štěpky, a to psychologické drama *Petrolejové lampy* z roku 1935. Autor zde sleduje přechod z městské paničky v těžce pracující selku, jež se navíc musí starat o umírajícího manžela a ukazuje tak veškerá příkoří manželství a náročnost oddanosti svému muži, která ji ale stahuje do hlubin smutku a nespokojenosti v životě.

3 TÉMA MANŽELSTVÍ V DÍLE JARMILY GLAZAROVÉ

3.1 JARMILA GLAZAROVÁ

Knih s příběhy o lásce a manželství existuje hned několik. Já jsem se rozhodla zaměřit především na jednu autorku, a to na Jarmilu Glazarovou, která tematiku manželství zpracovala hlavně ve svých třech dílech: *Roky v kruhu*, *Vlčí jáma* a *Advent*.

Láska je projevem lidskosti. Tato myšlenka je základním ideovým vkladem a stavebním kamenem románů národní umělkyně, laureátky Státní ceny, dobré vypravěčky a spisovatelky Jarmily Glazarové. „*Jarmila Glazarová měla vrozený talent a její estetické citění procitlo už v dětství a bylo rodinným a školním prostředím kultivováno právě v prvních citlivých letech života, v těch nejdůležitějších pro formování osobnosti člověka.*“¹⁵ Tato léta prožila autorka především v obci Malá Skála u Turnova, kde se 7. 9. 1901 narodila. „*Na Malé Skále se od základů formovalo smyslové vnímání světa, vztah k přírodě, citové vztahy k lidem, rodinné především, první morální principy budoucí spisovatelky.*“¹⁶ Malá Skála tak byla důležitou součástí života autorky a měla podíl na její budoucí vnímání okolí, do něhož později zasazovala své romány o manželství.

¹⁵ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979., s. 30.

¹⁶ Tamtéž, s. 8.

Dalším důležitým prvkem v životě ovlivňující pohled na manželství byl její vztah s otcem. Jarmila se narodila správci velkostatku Gothardu Glazarovi. Lidmi i samotnou Glazarovou byl otec vnímán jako statný, družný a charismatický muž: „*Klobouk v týle, dva prameny hnědých vousů okolo velkých, citlivých a náruživých úst. Jasně oči s pohledem pevným, úsměvným a mírně ironickým.*“¹⁷ Věci se ale změnily. Glazarová vzpomíná ve svém deníku z roku 1916 na to, jak její tatínek onemocněl a vše se otočilo vzhůru nohama: „*Pak se tatínek rozstonal. Věděly jsme jen, že stůně, nic víc. Vidět jsme jej nesměly. [...] Až jednoho dne tatínek opět vstal. Ale nebyl to už náš tatínek, to byl pouhý jeho stín. To byl člověk nevyčísitelně nemocný, žádné práce neschopný, jenž mohl každé chvíle klesnout v hrob. Opustili jsme naše krásné rodné hnízdo a stěhovali se do Prahy.*“¹⁸

Rok po smrti maminky umírá i otec. Pro Glazarovou i její sestru to byla další velká rána. Oba rodiče tak dívky ztratily v době každodenního strachu a nejistoty, v první světové válce. „*Zůstaly jsme se sestrou v neznámém městě samy a staly jsme se ihned předmětem všemožného vykořisťování. Nesvědomití, většinou dobře situovaní lidé nás postupně připravili o všechno. Seznámily jsme se s cynismem bohatých sedláků, kteří nám za trochu zrní brali, co se ještě dalo vzít. Mlely jsme zrní na kávovém mlýnku a pekly placky na plotně, v níž se topilo drobným nábytkem. Hladověly jsme, stonaly bez ošetření a bez jediného člověka, který by nám poradil a pomohl.*“¹⁹ Jejich novým „domovem“ se stal bývalý internát v Klimkovicích na území Slezska, který v té době fungoval jako válečný lazaret. Právě tato životní kapitola zasahuje do počáteční tvorby autorky, a to především jako předloha a inspirace pro román *Vlčí jáma*.

Díky brzké ztrátě otce si Glazarová v budoucnu hledala muže, s kterým se bude cítit bezpečně a poskytne jí domov, o který smrtí rodičů přichází. Jarmila si v Klimkovicích najde a vezme staršího muže – pana doktora Podivínského. V době hospodářské krize však postihlo Glazarovou neštěstí: „*Krásný a dobrý pan doktor, který miloval a byl věrně a mnoho milován, odešel rázem a bez výstrahy... Kruh se rozestoupil – a za ním stál život v kulminaci nezaměstnanosti, krize, nesmírných*

¹⁷ Tamtéž, s. 16.

¹⁸ Tamtéž, s. 18.

¹⁹ Tamtéž, s. 134.

starostí osobních i světových. Další nešťastný člověk potřeboval práci, výdělek, své místo v životě, svůj kout.“²⁰

Tato etapa byla pro její vývoj jakožto autorky velmi důležitá, a to proto, protože po smrti svého manžela s pocity prázdnoty se Glazarová rozhodla ulehčit svým vzpomínkám tak, že: „*z prostého příkazu srdce, zcela spontánně začala jsem psát, vedena jedinou vůlí: vzpomínky, jimiž jsem se obírala, dostaly zhmotnění a tvar a abych u nich mohla prodlévat.*“²¹ Napsala tak svou prvotinu – autobiografické dílo *Roky v kruhu*.

Glazarová byla známa také jako obdivovatelka tehdejšího režimu – komunismu, kterému zcela podlehla. „*Komunismus ve své snaze chopit se moci nasliboval každému všechno, co chtěl slyšet: nezaměstnaným práci, chudým peníze, ponižovaným důstojnost, dělníkům podíl na řízení továren, rolníkům půdu a ženám spravedlnost a rovnoprávnost s muži.*“²² Jeden z důvodů, proč ji tolik uchvátil, byl právě zmiňovaná rovnoprávnost s muži. I když ke svému zesnulému muži chovala velkou úctu a vděk za poskytnutý domov a jistotu, uvědomovala si, jak moc byla držena zpátky v oblasti projevování svých názorů, zejména těch politických. Glazarová tak potlačovala svou osobnost a své touhy po cestě za lepším světem a společností.

Svémi díly zasáhla především do literatury se společensko-kritickým zaměřením. Její tvorbu řadíme mezi regionální prózu Slezska a Beskyd. „*Ve všech svých prózách Glazarová vyjádřila důvěru v lásku (milostnou i mateřskou), která je schopna pozvednout člověka nad hmotnou i mravní bídu.*“²³

Glazarové působení v politice ovlivnilo její život víc, než by si sama myslela, a to spíše negativně. Nakonec ji opustilo i vlastní přesvědčení. „*Literatura byla Jarmile Glazarové vždy projevem životního prožitku a poznání, projevem životní aktivity.*“²⁴ Tento prožitek a poznání již od svých 68 let nenalézala, chyběla ji inspirace a chuť

²⁰ MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 12.

²¹ GLAZAROVÁ, Jarmila. *O mé knize*. Panorama, 1936, 9, s. 138.

²² PERNES, Jiří. *Komunistky s fanatismem v srdci*. Praha: Brána, 2006, s. 5.

²³ Tamtéž

²⁴ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, str. 7.

znovu psát, a tak již dál netvořila. Kvůli ztrátě veškerých svých ideálů, ve které věřila, chtěla již dožít v klidu a stáhla se tak do ústraní a mimo veškeré společenské dění. Historik Jan Bílek o jejím závěru života konstatoval: „*Bezradná spisovatelka tak zaplatila za svou naivitu, zničila sebe samu. Nebyla to cena nejvyšší – vždyť mnozí, proti kterým užila svá slova – skončili mrtví.*“²⁵ Jarmila Glazarová zemřela 20. 2. 1977 v Praze po těžké nemoci a byla pochována na malém hřbitově v jejím rodišti v Malé Skále.

3.2 ROKY V KRUHU

Roky v kruhu je románové autobiografické pojetí reality manželství Jarmily Glazarové a Josefa Podivínského. V díle je poukázáno nejen na harmonický vztah dvou lidí, ale také na stinné stránky tohoto manželství. Dominantním znakem románu je bezpochyby cit lidskosti, lidského porozumění nebo láska k člověku a ke všemu živému. Tento prostý, zároveň však hluboký a krásný příběh je především o věrné lásce a o vztahu muže a ženy nejen velkého věkového rozdílu, ale také se zásadním rozdílem v myšlení a pohledu na svět. Dílo je ukázkou toho, že když člověk touží po připomenutí minulosti něčeho, co již dávno zaniklo, tak vzpomíná už jenom v dobrém. Fakt, že její manželství již neexistovalo, zapříčinilo idealizaci celého vztahu, jelikož právě nevratnost tohoto svazku ospravedlnila spousta věcí a činů a zmírnila tak i popis negativních prožitků a vzpomínek.

Jarmila Glazarová se v Klimkovicích v roce 1922 provdala za doktora Josefa Podivínského. Žili spolu dvanáct let, a i přes jisté nedostatky mu Glazarová byla nade vše vděčná a oddaná. Po nečekané smrti manžela v roce 1929 nastaly pro Glazarovou kruté časy. Nevěděla, co si počít a jak začít žít nanovo.

„*Její první kniha Roky v kruhu vznikala z původně soukromého a jen pro vlastní útěchu psaného vzpomínání na šťastná léta manželství, kterým si po smrti muže chtěla ulehčit svou bolest a samotu.*“²⁶ V rozhovoru pro *Obranu lidu* se hájila tím, že se „*jedná o nejsoukromější věc, která může nenáročně promlouvat jen ke mně samotné. Po dlouhých bojích jsem si jednou nechala rukopis doslova vyrvat a odeslat*

²⁵ PERNES, Jiří. *Komunistky s fanatismem v srdci*. Praha: Brána, 2006, s. 151.

²⁶ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, str. 37.

do anonymní soutěže dvou velkých nakladatelství, Družstevní práce a ELK. Tehdy doslova s přísahou, že se o tom nikdy nikdo nedoví, až rukopis přijde zpět. Kniha však získala první cenu.²⁷ Ač Glazarová nepočítala s tím, že by tato intimní zpověď mohla být někdy vydána, stalo se tak, a to v roce 1936, kdy čistou náhodou dílo vyhrálo ve světové literární soutěži. Poté Jarmila Glazarová začala žít jako spisovatelka z povolání i přes to, že nikdy žádné literární ambice neměla, jak uvedla v novinách *Obrana lidu* v roce 1967: „Nikdy mi během manželství nepřišlo na mysl, že bych mohla psát. Ale byla jsem vždy veliký a pozorný čtenář, zejména čtenář poezie. Můj slovník byl vždy bohatší, než bylo pravidlem u ženy v domácnosti.“²⁸

Život s manželem si autorka ve velké míře idealizovala. Postupem času a s přibývajícím zkušenostmi svůj názor na toto „idylické“ manželství pozměnila. Začala si uvědomovat, že ona byla vždy tou, která se musela všemu přizpůsobit. Manželovy sklony k pravici jí takřka vůbec nevyhovovaly, jelikož ona sama stále víc a víc tíhla k levici a k východu Evropy. Práce, kdy jezdila s manželem k nemocným, hladovým a nešťastným lidem poznamenaných válkou, ji zaměstnávala natolik, že často ani neměla nutkání dělit se s ním o své myšlenky a otázky, které se jí denně honily hlavou.

Tyto roky manželství s venkovským lékařem, jí přinesly mnoho zkušeností, a to převážně v komunikaci. Sama na toto vzpomíná v díle Marie Mravcové: „Ve věrné spolupráci s lékařem poznávala jsem osudy lidí. Jejich žaly i štěstí, křivdy, opuštěnost, viny, obětavost, zlobu, nemoci i umírání. V době, kdy je mladé a milující srdce nejpřístupnější dojmům, nasávala jsem v pravém slova smyslu příběhy lidských údělů, naučila jsem se rozumět strádajícím.“²⁹ Naučilo ji to jednat s lidmi, což mělo později velký vliv na vznik dalších próz z Beskyd.

Marie Mravcová ve svém díle shrnula *Roky v kruhu* takto: „Milostný „příběh“ je prezentován jako součást opakujících se každodenních činností a zvyklostí. V jistém smyslu bychom tedy mohli *Roky v kruhu* považovat za knihu o lásce, přesněji řečeno

²⁷ BĚLÁK, Ervín. *Odchod z kruhu do života*. *Obrana lidu*: Ústřední orgán ministerstva národní obrany. 14. ledna 1967, 26, 2, s. 7.

²⁸ BĚLÁK, Ervín. *Odchod z kruhu do života*. *Obrana lidu*: Ústřední orgán ministerstva národní obrany. 14. ledna 1967, 26, 2, s. 7.

²⁹ MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 11.

za výpověď o tom, jak láska zhodnocuje lidský život, podněcuje vnímavost, zesiluje citlivost, a i když poutá, odkrývá člověku bohatství skutečnosti. ³⁰

3.3 VLČÍ JÁMA

Vlčí jáma je sociální psychologický román s temnou atmosférou a smutným až možná tragickým příběhem, který vyšel v roce 1938. I když jde v tomto případě o fikci, vyskytují se v ní i jisté prvky z autorčina života, a sice její osobní zkušenosti a vzpomínky z období pobytu v Klimkovicích v letech 1919 –1922 a také v době pozdější, kdy si díky svému muži, se kterým měla tu možnost docházet za jeho pacienty, vytvořila a posbírala mozaiku lidských osudů.

Příběh vypráví o osiřelé dívce Janě, která se dostává do pěstounské rodiny paní Kláry a jejího mladšího manžela Roberta. Jana je s velkou nadějí na bezpečné zázemí oběma přátelsky uvítána. Manželé jí nabízejí pomoc a domov, který pro ni bude místem klidu a souladu. Časem však dívka přichází na to, že manželství těchto dvou osob, není až tak ideální a harmonické, jako se mohlo na první pohled zdát. *„Manželství, které při nerovnosti partnerů, fyzické, duševní, společenské, je trýznivým, ubíjejícím vězením. V tomto smyslu má románový příběh obecnou platnost a stále živé poslání. Ale konkrétnost románového obrazu vyznačuje také nepomínutelné společenské znaky tohoto manželského svazku: je to instituce měšťácké společnosti se všemi jejími příznaky. Zpevněna do nerušitelnosti konvencemi maloměstského prostředí, sociální vazbou nemajetného muže k bohaté a zajištěné manželce, je k nesnesitelnosti určována omezenou a majetnickou mentalitou měšťačky.* ³¹ Dominuje zde dlouholetá a každodenní rutina. Robert žije zaprodaný život, je mu neustále předhazováno, že by měl být vděčný své ženě za to, že mu poskytla možnost žít lépe. Robert cítí, že chce změnu, touží po ní a vidí ji v Janě. Vidí naději na to, že někde ještě existuje dobro a upřímná láska. Myšlenkami je den ode dne více a více u mladičké Jany. *„Neschopen slova, trpí svým soucitem: Ach, Kláro, odpusť mi mou nelásku a nesrdečnost, jsem člověk a přišlo na mne neštěstí. Nejsem bez srdce, chápu a vím, jak ti je, ale za tebou, vedle mne, nade mnou, všude, všude je Jana, opřená zády o dveře, s velkýma očima, vyprázdňěnými ranou tvého příchodu. Jen chvíli aspoň,*

³⁰ Tamtéž, s. 32.

³¹ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, str. 66–67.

nakrátko toužit nemyslit, toužím jen podržet v rukou ten pocit Jany, která mne nevědouc objala pohybem vzdání. ³² Janu na jednu stranu táhne srdce k Robertovi, na druhou stranu ale ví, že to není správné. Jana je z této situace nešťastná a neví, jak před morálním problémem utéct. Celou situaci nevyřeší nic jiného než životní osud, a to smrt obou manželů, čímž je Jana z oné „vlčí jámy“ vysvobozena.

Autorka se v tomto díle nejvíce věnuje právě postavě tety Kláry, a to nejen z psychologického hlediska, ale i v těch nejmenších detailech gest a mimiky. Ač se zprvu zdá být velmi milá a náklonná, ve skutečnosti je tyranem, sobcem a zlým, povrchním člověkem. Nepřeje nikomu nic dobrého a její radost spočívá v tom, že se někdo má hůř než ona. *„Teta sbírá a nasává zprávy a klípky, nemoci, starosti, lásky šťastné a nešťastné a hlavně hříchy, hříchy, s chtivostí a labužnictvím, nad kterým Jana někdy se zardívá. Ale vždycky omlouvá.* ³³ Klára vyrůstala v maloměstském prostředí, z čehož se odvíjí její morální hodnoty názory na život. Komanduje všechny včetně svého muže. Miluje závist ostatních lidí a často se nad ostatní také povyšuje. *„To všechno je závist, Jano, všechno závist, časem ti to vysvětlím. Všichni mi závidí. Všichni mi přejí zlé. Ale nic jim to nepomůže. Robert mě má rád. Má mě rád. Závidí mi ho i všechno ostatní.* ³⁴ Má neustále zapotřebí všem předvádět svůj dokonalý život a harmonické manželství, které ale přitom nestojí za nic.

Do tohoto díla jsou promítnuty některé autorčiny ideály, především etické a estetické. Ty jsou vloženy do postavy Jany, která se podobá autorce v určitých povahových rysech. Stejně jako mladá Glazarová byla vděčná svému muži za pocit domova, i přes nedokonalosti, je i Jana vděčná své nové rodině. *„Napjaté tělo Janino se uvolní. Mysl, jako kůže bubnu vibrující pod údery dojmů se ztiší a spočine. První noc v novém světě. Snad posléze zas v útočišti, kde není třeba se bát zloby a čekat krutost, být obelhán a vyhnán o číslo dál. Tma je hustá, naplněná ostrou vůní nového prostředí a tichými zvuky domova a bezpečí.* ³⁵ Důležitější pro podobnost Jany s autorkou jsou však smyslová vnímavost až přecitlivělost, také zmíněna schopnost

³² GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 8. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 115.

³³ Tamtéž, s. 45.

³⁴ Tamtéž, s. 39.

³⁵ Tamtéž, s. 9.

číst z předmětů, obydlí a také z lidí a jejich životů. Jana i Glazarová mají obě intenzivní citové reakce a smysl pro obrazotvornost.

Po nějaké době zjistí, že vytoužený a ztracený domov ani zde nenachází, i když se o to velmi snaží. Ve „vlčí jámě“ prožije nejen nenaplněnou a zakázanou lásku, ale i psychické a fyzické týrání od své tety Kláry: *„Teta se opět vrací na svůj trůn, a příšerná, bezedná tůň mlčení pohlcuje zas a stahuje dolů a ničí bezmocnou oběť. Po hodině teta promluví: „Postěžovaly jste si spolu, co, s tou falešnou kočkou? Člověk má jen nepřátele kolem sebe a ani doma si není jist.“ „Tetičko, co jsem udělala? Proč se mnou nemluvíte? Vždyť je to opravdu nesnesitelné.“ „Milé dítě, tak ty nevíš co? Opravdu? Tak ti tedy musím říct, že si osvojuješ zvyky, které nemohu trpět. Jsi náladová a zkazíš člověku každou radost.“³⁶* Zastání a novou šanci na hezký život hledá u tamního lékaře, který se také v mnohém podobá manželovi Glazarové. Téma morálních zásad je zastoupeno v pocitech viny, se kterými se Jana snaží vypořádat. Prožívá duševní rozpory, stejně jako ostatní hlavní hrdinky v mnou rozebíraných prózách. Ve všech případech jde o duševní rozpor morální konvence a touhy po štěstí.

Tato kniha je důkazem, že láska může být nezdravá, sobecká a majetnická. Po dokončení tohoto díla si Jarmila Glazarová uvědomila, že je typem spisovatelky, která fikci dokáže budovat pouze na základě svých osobních zkušeností, a tak se tento typ fikce objevuje i v dalším díle s názvem *Advent*, kterému se budu věnovat.

3.4 ADVENT

Románová balada *Advent* poprvé vyšla v roce 1939. Toto dílo bylo vytvořeno s cílem zobrazit skutečné a podivuhodné osudy, které potkávaly a stále potkávají lidi na venkově. *„Román je tragickým životním příběhem mladičké svobodné matky, „zavítky“, jak říkají beskydští horalé. Děvče krásné tělem i duší neprozradí, že v mladém lesním dělníku, kterého zabil při práci kácený strom, ztrácí svého milého a otce svého budoucího dítěte. ... Z lásky k dítěti, aby mu zabezpečila základní životní podmínky, a pod tlakem svého okolí přijme nabídku k sňatku starého a bohatého sedláka, vdovce, který jí naslibuje mnoho, ale který z ní udělá otroka na svém osamoceném horském statku, nepřiznáváje jí ani postavení pravoplatné manželky,*

³⁶ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 8. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 140.

nerespektuje ani její ženský a mateřský cit, neoceňuje ani její pracovní svědomitost a její vůli být dobrou ženou i dobrou hospodyní. Je zase jen služkou, která má větší dřinu, nežli měla dřív, ale bez odměny, bez ocenění, zato s manželovými ponižujícími urážkami a pokryteckým poučováním o povinné pokoře před bohem i před mužem.“³⁷

Tento příběh má opět jistou pravdivou předlohu, přesto se stále jedná o fikci. „*Románový obraz Františky Plesnikové z Adventu vytvořila Jarmila Glazarová zčásti podle reálného modelu. Stala se jím její hostitelka pod Vysokou paní Vašutová, která na usedlost přišla ve 28 letech s malým chlapcem a žila tam provdána za mnohem staršího muže vdovce. Zakusila hodně dřiny i příkoří, zvláště od příbuzných z manželovy strany, protože ji nemohli odpustit, že nepřinesla do hospodářství žádný majetek.*“³⁸ Tato žena tak poskytla autorce své osobní zkušenosti.

V díle se objevuje nově motiv viny a trestu, který je častým znakem balad. Příkladem tohoto motivu je, když se hlavní hrdinka proviní proti tehdejší společnosti přivedením nemanželského dítěte na svět, jejím trestem se stává společenská degradace. Aby situaci zachránila, vejde do sňatku z rozumu, čímž se proviní proti svému dítěti. Na syna má tento způsob života velký dopad, a tak se stává nevladatelným. „*V jeho trestním rejstříku, pro který se Františka tolik napláče, se skví pých vodní, polní i lesní, ublížení na těle Cyrilovi Baculovi, Jinřišce Křenkové, Markovi, Vaškovi, Anně a jiným, ublížení způsobená kameny, poleny, zuby i nehty. Jablka ze školní zahrady na Mečůvce. Zbožná Lucie z Kubáňky, chycená za nohu do oka. Výtržnost v kostele. Jazyk, vyplazený na četníky ze svornosti s ogary Kantorovými, jejichž rodiče mají s četnictvem stálý nemilý společenský styk.*“³⁹ Trest přichází, když díky jeho nevychování málem přijde o syna. Františka ale zpytuje svědomí a modlí se za něj. Posledním příkladem může být provinění Jury a Roziny vůči Františce, kdy se k ní oba chovají velmi nehezky. Jejich trestem se stane smrt.

3.5 ANALÝZA MOTIVŮ V DÍLECH ROKY V KRUHU, ADVENT, VLČÍ JÁMA

³⁷ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, str. 71–72.

³⁸ MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 51.

³⁹ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Advent*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 50.

3.5.1 NÁZEV

Každé dílo má jistou ukrytější se symboliku v názvu, která vždy nějak souvisí se situací, která probíhá v daném manželství.

Název díla *Roky v kruhu* se odvíjí od způsobu života a manželství Jarmily Glazarové s Josefem Podivínským. Pomyslný kruh byl nejen znakem uzavřeného manželství, domova, ze kterého nebylo cesty ven, ale také pokrytí všech čtyř ročních období se stále se opakujícími životními motivy po celých dvanáct let manželství. Takový jednotvárný život způsoboval, že si Glazarová detailně všimala a užívala každodenních maličností. Proč tomu tak bylo, zdůvodňuje i Marie Moravcová ve svém díle: „*Neustálé znovuobjevování něčeho nového na důvěrně známém souviselo i se samotnou podstatou „života v kruhu“, s jistým prostorovým omezením, kdy se člověk opakovaně setkává se stejnými místy a objekty, a je proto veden k tomu, aby čerpal estetickou emoci i z nepatrných obměn známých objektů a scénérií, zběžným pohledem nezachytitelných.*“⁴⁰

Z názvu vyzařuje také odcizenost domova a izolace od okolního světa po všechna léta manželství. „*Táta uzavřel náš dům pevným, neviditelným kruhem. Nikdy mne s nikým neseznámil, ve zcela izolovaném prostoru stál náš krásný dům a naše láska. Domnívala jsem se, že uvnitř neviditelného kruhu je nejbezpečněji na celém světě. Ale přese vše, nevolána, přicházela občas touha po někom z vnějších končin.*“⁴¹

Dvě domácnosti a dějiště románů *Roky v kruhu* a *Vlčí jáma*, „*jsou do důsledku kontrastní (domov – past), svět, jenž se rozprostírá za hranicemi onoho dějiště, je týž – typické městečko opavského Slezska. Kromě tohoto mají romány společné také zabarvení titulů, které evokují pocit nesvobody a pasti.*“⁴²

Název druhého díla odpovídá celé situaci, se kterou se potýká hlavní hrdinka Jana. „*Vlčí jáma. Jako vlčí jáma, která pohltí důvěřivé, nic netušící, zamkne je v sobě a nevydá je už životu, jako past, v níž číhá smrt, se ukáže rodina starosty a jeho ženy, do níž vstupuje osmnáctiletá osiřelá Jana jako do šťastného asyly, který má zrušit její*

⁴⁰ MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 23.

⁴¹ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Roky v kruhu*. 13. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 29.

⁴² MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 16.

opuštěnost, její nezralou bezmocnost, její ústrky.“⁴³ Vezme veškerou její svobodu, trýzní ji domácími pracemi, bere jí mládí a snaží se v ní probudit hrůzu a odpor ke všemu, co měla ráda. Jana se však snaží Kláru respektovat a dávat tak najevo svou vděčnost za azyl, který jí s manželem poskytli.

Stejně tak jako v názvu *Roky v kruhu* je zde cítit bezmoc. Díky inspiraci autorčiným životem se zde objevují pocity bezmoci a morálního dilematu, ve kterém hlavní hrdinka řeší situaci, že se necítí být šťastná, ale zároveň nenachází sílu na to s tím něco udělat. Román, který se v tomto ohledu liší svou vzpourou, se nazývá *Advent*.

Advent je biblický název představující dobu čekání na spásu. Název díla úzce souvisí s dobou, v níž se děj knihy odehrává. V této době byli venkované a nejen oni velmi pobožní. Doba adventu znamenala pro křesťany velmi významný čas, byla to doba klidu a pokání, během níž probíhaly všelijaké přípravy a plnění zvyků s očekáváním zázraku v podobě příchodu jejich Spasitele Ježíše Krista. Františka – hlavní hrdinka přirovnává svůj život právě k době adventu: „*Všechno, co bylo, těžké služby, krvavá práce na stavbách, stovky tuctů punčoch a cesty do Rožnova, Javorová, hlavně ta Javorová, plná trudů a žalostí, to všechno bylo jen adventem, smutným adventem dalekého doufání a dalekého čekání na příchod spasitele.*“⁴⁴ Během adventu lidé očekávají samé radostné události, stejně tak i Františka, která vyhlížela lepší budoucnost nejen pro sebe, ale především pro své dítě, a proto se za něj často modlí. Nakonec tento vytoužený klid a mír získá, ovšem za cenu smrti dvou lidí.

3.5.2 SPOLEČENSKÁ SITUACE

Manželství je součástí společnosti, a tak je samozřejmé, že podle situace v ní, se vyvíjí a zároveň formují i mezilidské vztahy. Glazarová poskytuje čtenáři v každém díle trochu jiný svět. První domácnost je značně ovlivněna politickou situací, druhá tradičními postupy a stylem života z maloměstského prostředí a poslední zatvrzelými lidmi a zvyky na tvrdém venkově.

⁴³ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, str. 59.

⁴⁴ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Advent*. 4. vyd. Praha: Mladá fronta, 1956, s. 158.

„Jen na první pohled se může zdát, že Roky v kruhu jsou jenom chvalozpěvem na idylu soukromého domova, na harmonické rodinné štěstí. Brzy si začneme uvědomovat, že se tu víc vydává svědectví o zlé společenské realitě, o rodinných tragédiích, o nespravedlivém trápení, o nešťastných lidech a životech.“⁴⁵ Glazarová se snaží předat reálný obraz tehdejší společnosti tak, jak jej ona sama vnímá skrze doprovázení svého muže do práce. Právě tehdy dochází k jejímu jedinému setkání s krutou realitou té doby: „Chodili jsme krajem od domu k domu, k nemocným, hladovým, nešťastným. Kulisa Ostravy, mlčící, bez kouřů a ohňů, stála na našem obzoru. Všude ty hladové oči, plné smutku, hněvu a otázek. Jako věrný stín jsem chodila s mužem od domu k domu, a celá jsem byla jedinou otázkou, celá jsem zněla tím hrozným proč, které se chvělo nad světem.“⁴⁶ Když chce o těchto věcech mluvit se svým mužem, nedočká se odpovědi, a se vším se tak snaží poprat sama. Autorka je izolována v rámci domácího blaha domova a ví, že pouhá ošetření ran a milá slova celé společnosti nepomohou, což ji velmi tíží. „Jakou hroznou převahu začínají mít ty smutné příběhy posbírané v mizných chatrčích, v rodinách rozvrácených bídou, nemožností sehnat práci, zoufalým alkoholismem, nervózou krizové doby! Kolik malých románů si přečteme ve zkratkovitých záznamech těchto případů, které někdy končí smrtí, nebo i vraždou!“⁴⁷

Lidé byli ovlivněni válkou ve velkém měřítku: „Tváře všech se časem slijí v jednu velikou tvář bolesti, starosti, trápení a nedostatku. Jedno jediné uvadlé tělo všech žen, jediné ztrhané tělo všech mužů.“⁴⁸ Válka měla vliv i na chod manželství. Muži nebyli schopni vrátit se do normálního života a často měli psychické problémy, které přenášeli na své manželky a rodiny. Velkým problémem byla také nezaměstnanost, která se přenášela na osudy a psychiku lidí. „Propouštěli se nejdříve staří a zaopatření. Pak svobodní. Pak lidé, kteří měli kus pole. Stále hlouběji a hlouběji se odvrstvovalo, do bědnějších a bědnějších poměrů, až nezůstal v práci téměř nikdo... Bída dolehla krutě.“⁴⁹

⁴⁵ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, str. 44.

⁴⁶ MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 11.

⁴⁷ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, str. 44.

⁴⁸ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Roky v kruhu*. 13. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 250.

⁴⁹ Tamtéž, s. 39.

Knihy měla mezi lidmi velký úspěch. „*V době, kdy na všech stranách cena lidského života a lidské osobnosti poklesla na nulu, kdy lidé se vraždí a popravují v celých stovkách v šílenství vražedných pudů a v slepé vášni krvelačných třídních bojů a občanských válek, zjevuje nám Jarmila Glazarová v novém, intimním, a přece přímo slavnostním světle drahocennost a výsostnost pravoúhle vytesané lidské osobnosti a tvůrčí, skladebnou sílu lásky, soucitu a vzájemného porozumění.*“⁵⁰

V díle *Vlčí jáma* již nejde ani tak o to poukázat na společenskou situaci ve spojitosti s dopady války, spíše se autorka zaměřuje na kritiku určité skupiny společnosti, a to na maloměšťáctví, jehož znaky chování vyzorovala během pobytu v Klimkovicích. Hlavní představitelka této skupiny, postava tety Kláry, byla inspirována reálnou ženou, paní Rýdlovou: „*Paní Rýdlová se pro mne stala šperkovnicí všech klenotů, které jen mohlo nahromadit maloměšťáctví: lakomství, pocit vlastnictví vůči blízkým lidem, egoismus, egocentrismus, chorobná žárlivost; celé jedovaté květenství, do kterého se mohla rozrůst omezená, bohatá maloměšťačka.*“⁵¹

V *Adventu* se Glazarová také usiluje o reálný obraz jisté společenské skupiny, a to o tehdejší venkov. Děj knihy je zasazen do oblasti Beskyd, a tak se zcela liší od předchozích dvou děl, kde žily hlavní postavy ve městě. Drsné horské prostředí ovlivňuje každodenní život místních obyvatel, jejich způsob uvažování a přístup k lidem. Většinou jsou to zatvrzelí, odolní, možná až emočně uzavření lidé, jejichž prioritami jsou práce, střecha nad hlavou, zastaralé morální hodnoty a víra v Boha. „*V těch zadních horách byste našli stovky František, stovky žen, které stejně dřou jako tažná zvířata až do posledního dechu, mlčí, beze slova odporu vůči mužům, kteří si moc rádi přihnou, kteří velmi mnoho z těch prostředků, získaných společnou prací, sami utrací. Stovky František, které nikdy nenajdou sílu a odvalu vzepřít se. Často se uvažovalo nad osobou Františky a nad její trpností. To však byl právě charakteristický rys beskydských horalských žen, tahle trpnost. K trpnosti byly vychovávány během dlouhých generací. Právě k ní vydatně přispívalo také jejich náboženství. Františka je*

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 15.

prototypem horalských žen, jakými je vytvářelo dědictví generací, jakými je vytvářela církev a reakční výchova.“⁵²

Ženy na venkově měly hned několik manželských povinností: jejich úkolem bylo starat se o rodinu, domácnost a k tomu zvládat práci okolo hospodářství. Dá se říct, že ženy v této době, především na vesnici, neměly příliš velké slovo. Jejich postavení bylo spíše podřadné, a tak musely poslouchat svého muže či otce. Když žena čekala nemanželské dítě a otec nebyl z jakéhokoliv důvodu přítomen či živ, snažila se provdat co nejrychleji, ač to šlo velmi těžko. Přestože se ale rychle vdala, již klesla v očích společnosti. Samotná Františka zažila toto příkoří tehdejšího uvažování, a tak byla pro svou pověst a štěstí dítěte donucena ke sňatku s mužem, kterého nemilovala, jak bylo v té době zvykem. Fakt, že přichází do svazku s počatým nemanželským dítětem a bez hmotného majetku, jí ihned vyřadil ze společnosti a srazil její hodnotu jakožto manželky i ženy. „*Glazarová tady už konkrétně ukazuje, že její hrdinka bojuje nejen se svými bezprostředními trýzniteli, ale s celým sociálním řádem. Prokazuje, jak majetnické vztahy určují morálku jednotlivců. Jak se v tomto nejprve skrytém, pak už zjevném zápase o lidskost v lidských vztazích, pracovních, rodinných, milostných, podle autorčiny vůle prosadí touha po lepším světě, s jinými lidskými vztahy.*“⁵³

3.5.3 DOMOV

Jak jsem již psala na začátku, domov pro Jarmilu Glazarovou znamenal hodně. Avšak kromě ní samotné, ani jedna hrdinka ten svůj nenachází. Právě tím dle mého autorka dává najevo, jak moc těžké je ten opravdový pocit domova najít.

Glazarové tento pocit dopřál její muž, který jí v mnohém připomínal otce, který stejně jako on vytvářel Glazarové domov: „*Táta drží mou ruku pevně ve své, jeho teplo mě zahřívá a známá vůně léků, kůže a tabáku mě obklopuje. Život je tak zlý, tak krutý. Jen tady, jen v této vůni a v tomto pevném stisku je bezpečí, jistota a útočiště.*“

Ve vlčí jámě si hlavní hrdinka čas od času namlouvala, že by dům manželů mohl být za nějakou dobu jejím novým domovem. K těmto myšlenkám ji přiváděly

⁵² MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 52.

⁵³ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, str. 83–84.

občasné náznaky citu a něhy ze strany Kláry nebo Roberta. Například když Klára přistoupila jednoho dne k Janě a vzala do ruky hřeben: „*Hluboko skrytý, nikdy nevolaný, dávno tvrdě spící pud mateřský procítá, burcován vlněním vlasů, které proudí rukama do nitra stárnoucí ženy. Neformulovaný, jen hmatem sdílený pocit plní její tělo: Češu dítě. Češu dítě... Zpod víček kane stružka slz a pevně sevřená ústa zápasí s grimasou pláče. Neboť i v Janě procítilo něco starého a skrytého, když ruka paní pročísla lehce její vlasy. A je to vzpomínka na průsvitnou ruku maminky, která s nevýslovnou opatrností a lehkostí česávala na malé hlavičce Janině to nemožné bohatství vlasů.*“⁵⁴ Janě tento okamžik připomínal staré časy, kdy trávila čas v blízkosti své milované maminky, která pro ni znamenala domov. Její veliká touha po lásce, kterou ztratila úmrtím biologické matky, zatemnila vše zlé a ošklivé, čemuž ji v této jámě plné nadbytku Klára dennodenně vystavuje.

Dům je popisován jako budova, pro niž jsou charakteristické tmavé barvy, které podtrhují pochmurnost a depresivnost tohoto domova: „*Sedé zdi, nevýslovně smutné, němé a výhružné, jsou všude na dosah. Obklopují dům, vstupují do každíčkého okna.*“⁵⁵ V domě dominuje vzájemné nepochopení, neupřímnost a rozdílné pohledy na život, není proto divu, že když na takové místo přijde někdo tak čistý jako je Jana, stane se pro tento domov jiskrou, jež zažehne oheň v Robertovi: „*Proti tomuto nespravedlivému světu stojí bezbranné, zdravé a čisté mládí schovanky Jany jako jediný paprsek naděje a krásy v temnotě.*“⁵⁶

Pokud bych měla srovnat domov v dílech *Roky v kruhu* a *Vlčí jáma*, tak bych viděla hlavní rozdíl v tom, že i přes jisté nedokonalosti se Glazarová v *Rocích v kruhu*, resp. se svým manželem ve svém domově, cítila bezpečně. Dům byl pro ni místem klidu a lásky. Naopak ve *Vlčí jámě* harmonický domov nenajdeme. Už samotný název napovídá, že na tomto místě vládne strach, odpor, úzkost, beznaděj a duševní strádání. Tento domov je zrcadlem Klářiny povahy. Na rozdíl od *Adventu*, kde Františka nemá nikoho, kdo by jí mohl být oporou, má Jana jistou náklonnost a podporu od Roberta.

Františka si představovala, že život na krásném statku bude pro ni i jejího syna ta nejlepší volba: „*V mohutném hnědém trámovi bělostné okenní rámy, zářící okénka*

⁵⁴ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 8. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 23.

⁵⁵ Tamtéž, s. 22.

⁵⁶ HÁJEK, Jiří. *Jarmila Glazarová*. Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život. 1961, 9, s. 51.

a červené muškáty. Ve štítě pod šindeli na bílé desce kozubu nápis švabachem, možná *Ku cti a chvále boží postavil Podesswa (snad) Jan (nebo) Jiří Léta Páně tisíc osm set a několik. Nad střechou koruny stromů hájí dům, z jehož komína krouží světlý dým dřeva. To je její domov.*⁵⁷ Skutečnost jejího vysněného domova byla však zcela jiná. Na rozdíl od Jarmily a Jany, nenachází v tomto „domově“ jedinou radost.

3.5.4 MANŽELSTVÍ

Hlavním bodem, vlastníkem a vůdcem manželství v dílu *Roky v kruhu* je muž, který ovdověl a našel si k sobě mladičkou ženu, která je mu zcela odevzdána. Žena hraje v tomto případě roli menší – podstatnou – však ne až tak výraznou. V tomto manželství je spíše ozdobou, dalo by se říct barevným a voňavým květem na zahradě, která je zalitá sluncem. Tento květ dotváří a udržuje jistou atmosféru, řád či krásu zahrady, avšak zahrada by existovala dál i bez tohoto květu. Ve Vlčí jámě hraje pohlaví ženy naopak velkou roli a to v obou případech hlavních hrdinek. Tak stejně v Adventu, kdy i když nemá Františka velké slovo v domácnosti, tak v příběhu dominuje.

Základem manželství je bezpečí a jistota, kterou však ohrožoval v manželství Glazarové čas, jenž jednomu z nich zbýval, a tak byla tato láska na sílu získávána a udržována v jisté křeči a urputnosti. „*To pro ni muž chrání klid a bezpečí domova před světem, žárlivě jej střeží před lidmi, před znepokojivými myšlenkami. V ní vidí poslední dar lásky, který mu nabídl osud, a sobecky si jej celý přisvojuje – také u vědomí jeho krátkosti a vzácnosti.*“⁵⁸ Glazarová byla uzavřená v tomto kruhu, který byl okem neviditelný, avšak srdcem pocíitelný. „*Kruh soukromého rodinného štěstí je jinak pevně uzavřen. Jeho nepropustnost střeží žárlivé lpění stárnoucího muže na poslední lásce, na posledním štěstí, jež mu osud poskytl.*“⁵⁹ Glazarová však ve snaze uchovat si pouze hezké vzpomínky spoustu činů svého muže omlouvá: „*Cítila jsem to jako bezpráví, že pro naši velikou a podivnou lásku zbývá o tolik času méně. Tentýž smutek a touž úzkost jsem cítila z tátových pevně svírajících rukou, z jeho lítosti nad každým ztraceným dnem. Jimi se dalo vysvětlit i chápat i to vězení, i ten strach ze styku s lidmi, aby ani chvíle ani myšlenka nepatřily někomu a něčemu jinému... Do dna vyžít krátký*

⁵⁷ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Advent*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 56.

⁵⁸ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, s. 41.

⁵⁹ Tamtéž, s. 48.

svůj osud krásný.“⁶⁰ Avšak neumí se ubránit všem svým pocitům a stav manželství pojmenovává s vědomou kritikou jako pustý ostrov v moři. „*Byla to přemíra lásky, strach i zkušená znalost lidí, co ho donutilo, aby si vybudoval domov jako ostrov v moři, odkud nevedou mosty. Pokrýt jej celý ochrannou dlaní, vlastnit bez výhrady, vlastnit úplna svůj osud krásný. Příboj života dorážel na bílou zidku plotu, tříšť vlnobití doléhala právě u květinových záhonů.*“⁶¹ Manžel byl bezpochyby, mimo laskavost k nemocným a štedrost ke Glazarové, ve vztahu ke své manželce velkým sobcem. Potřebu vlastnictví zapříčinil hlavně věkový rozdíl manželů. Glazarová jakožto mladá dívka chtěla objevovat svět, poznávat nové lidi, dělat něco pro vývoj společnosti a žít život naplno se vším všudy. Podivínský byl však starší a nemocný muž. Věděl, že už mu nezbyvá příliš mnoho let, a tak chtěl ty poslední roky prožít s tím, koho nade vše miloval. Zapomínal však, že takto láska nefunguje: „*Ty jsi tak mladá a máš ještě tolik života před sebou. Ale pro mne každý den bez tebe je ztracený. Nikdy mi ho nemůžeš navrátit a nahradit.*“⁶²

Jiří Hájek se zmiňuje o tomto uzavřeném ostrovu – manželství Jarmily Glazarové v článku v *Plamenu* v roce 1961: „*Ve vztahu mladé ženy k starému venkovskému lékaři jsem cítil cosi pro mou tehdejší lidskou zkušenost až nedostupně krásného a silného. A přece zároveň mou kacířskou duši cosi dráždilo k nedůvěře a k pochybnostem: svět, který si tito dva lidé sami pro sebe vytvořili, mi trochu připomínal neskutečnou ostrovní říši, zbudovanou na mnoha ušlechtilých iluzích, jež by nesnesly nápor drsné reality života, o níž jsem sám už tehdy leccos podstatného věděl.*“⁶³

Pan Podivínský byl velmi obětavý, pracovitý, laskavý a přátelský typ člověka s dobrým srdcem. Na druhou stranu byl však také velký samotář. Stranil se lidí, pohrdal společností, a ačkoliv o lidi pečoval, nejlépe mu bylo doma se svou ženou zcela o samotě a potichu. „*Obrátil se vždycky volně a široce, jak on všechno dělal tak ze široka. Sňal své kostěné brýle a beze slova rozevřel náruč. Nemluvil nikdy. Celou jeho řeč lásky obstaraly oči, tak jasné a teplé a dobré.*“⁶⁴ Neměl tedy mnoho přátel, a pokud už nějaké měl, nikdo z nich Glazarovou nepřijal mezi sebe. Byla pouze trpěna

⁶⁰ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Roky v kruhu*. 13. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 350.

⁶¹ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, s. 48.

⁶² GLAZAROVÁ, Jarmila. *Roky v kruhu*. 13. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 277.

⁶³ HÁJEK, Jiří. *Jarmila Glazarová*. Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život. 1961, 9, s. 50.

⁶⁴ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Roky v kruhu*. 13. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 24.

jako manželka uznávaného lékaře, a tak byla skoro každý den sama. Často se jí stýskalo a toužila po společnosti, avšak ona samotná nikoho díky svému uzavřenému a soukromí vyhledávajícímu muži neměla, proto veškerá snaha o společenský život začínala a zároveň i končila prostíráním stolu a předstíráním, že by někdo mohl přijít na návštěvu. Nezbyvalo jí nic jiného, než si na to zvyknout a přijmout skutečnost, že její jediná společnost je její muž: „*Ale čím více jsem se naučila chápat a rozumět tátovu citu, jeho strachu o šťastný osud pozdní lásky, a čím víc jsem k němu a k našemu domovu lnula, tím víc mi ke klidnému štěstí stačil ten okruh, ohraničený plotem naší zahrady.*“⁶⁵

Podivínský se obával, že by se snad o svou ženu měl s někým dělit a tím pak o ni z části přijít. Bylo však naprosto zřejmé, že Glazarová si vážila každé maličkosti, kterou pro ni její muž udělal, a neměla ani nejmenší pomyšlení na to, aby mu nějak ublížila či utekla za něčím lepším: „*Ale věděl dobře, že pro mne celým světem, společností, životem, vším je on a domov. Že tyto občasné nejasné touhy se vybíjejí pouhým tím prostíráním a trochou roztouženého snění. Ostatně kdykoli jsem se pokusila o jejich uskutečnění, skončilo to vždy rozčarováním.*“⁶⁶

V *Rocích v kruhu* je však příznána ještě jedna záležitost vyvolaná generačním rozdílem. Zdá se být až nepochopitelné, že toto manželství mohlo přetrvávat v tak láskyplné cestě, na jakou se autorka ve svých osobních memoárech s vděčností rozpomínala: „*Nevyprávěla jsem mu nikdy o minulých strastech z obavy, že by mu stejně zůstalo cizím to, co sám nikdy neprožil a neprocítil, ale o své kruté zážitky jsem se cítila zkušenější a zralejší než on.*“⁶⁷ Autorka se nebála zmínit fakt, že spolu o spoustě věcí s manželem mlčeli. Každý byl z jiné generace a měl jiný pohled na svět. Rozcházel se především v oblasti politického revolučního myšlení. I přes to jde však vidět, že je popisován ženou, která ho opravdu milovala a byla mu vděčná za veškeré životní jistoty, které jí poskytoval, a že se i špatné vlastnosti pokusila svým způsobem chápat. Například jeho tvrdohlavost a zatrpkllost: „*Ta tvrdá hlava, která uměla být tak neústupná. Která tak mnohou oblast svých životních zájmů obehkala nepřístupnou zdí, za níž se nesměl nikdo vetřít. Která se nikdy nesevěřovala a neradila a vždycky jednala*

⁶⁵ Tamtéž, s. 29.

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Tamtéž, s. 156.

podle svého. Která suverénně rozhodovala o věcech, dobře i špatně, ale vždycky svébytně. “⁶⁸

Pro harmonii, štěstí a domácí idylu se muselo v tomto manželství mnohé obětovat. Vnitřních soubojů, které musela mladá žena vést, bylo hned několik. Hlavní, z nich bylo především přesvědčování samu sebe, aby neřešila ostatní věci a lidi a soustředila se pouze na jejich vztah, takový, jaký si její manžel představoval. Glazarová byla zajatkyň velmi silné, avšak majetnické lásky, která byla zavazující, místy možná až svazující. Dalo by se říct, že byla zdánlivě šťastná.

Svazující typ lásky zažívá také další manželský pár. Pro Roberta se Klára stala první ženou a také i jedinou do té doby. Pro začátek mu dala vše, co potřeboval. Starala se o něj, ubytovala ho u sebe, dala mu všeho nadbytek, a on se jí proto stal vděčným a zavázaným manželem. Mezi sebou však měli neplnohodnotný, nevyrovnaný a velmi nezdravý vztah. Klára si Roberta zcela osvojuje, stejně jako to udělal Podivínský: *„Všecko to, co rád a nerad, co nosí a nenosí, co pozná a co nepozná, vymyslílo jen to tetino milující a toužící srdce, aby na sebe nahrmulo povinností a úkolů, aby hýčkalo a otročilo, aby si namluvílo, že jenom doma, jen u své ženy, najde Robert všechno tak, jak býti má.* “⁶⁹ Čas plynul a Robert zjišťoval víc a víc, že mít dům, peníze a životní jistotu není vše, co je potřebné k tomu, aby se v manželství cítil šťastný. Snaží se ale dál vše přehlížet a žít se svou ženou v jedné domácnosti, ačkoliv ho vzhledově odpuzuje. Jednoho dne si uvědomí, jak moc jeho žena zestárla, a že dotazy podobného typu jako v ukázce, bude muset zodpovídat stále častěji: *„Pan veterinární rada tady má rodinu, jak vidím.“ „Ano. Ženu. Pan doktor Valenta, moje žena.“ Mladý muž se uklání Janě. Dívka v zmatku vztahuje ruce k tetě, která však jde a jde, hluchá a nevidoucí. „Vaše paní matka, že ano, pane rado. Je snad churavá? Není divu v tom horku.“ Otčím se zastaví zasažen. I Jana se zastaví v leknutí a rozpacích.* “⁷⁰ Především se mu ale jeho žena příčí povahově. Robert se vedle své staré zlé a sobecké ženy cítí hrozně. Mučí jej vědomí, že nemůže nechat své city k Janě vyjít na povrch. *„Muž se musí opřít o veřej dveří, musí sevřít pěsti a zuby zatnout, aby nepadl na kolena. Libezná svatá, krásná a bolestná, moci teď klečet u tvých nohou, v náruči tvoje kolena a hlavu*

⁶⁸ Tamtéž, s. 324.

⁶⁹ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 8. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 47.

⁷⁰ Tamtéž, s. 85.

na tvém klíně, dívat se vzhůru na tvoji drahou, tichou a něžnou tvář...Moje nejdražší, budu-li jen mít sílu unést svou lásku tím svým srdcem, které tak bolívá a tak mne mučí? Moje drahá. Jediná.“⁷¹ Jana dává svou existencí Robertovi naději v upřímnou lásku, která ale nemůže být opětována, a tak se Robert stává vůči Kláře naprosto chladným.

Jejich manželství je pouze o zvyku. Panuje v něm rezignace, a to především ze strany Roberta. Do tohoto rutinního života se poté přidá i Jana. Miroslav Petříček v *Plamenu* v roce 1960 zhodnocuje život této schovanky, jako život dívky, kterou „*pohltila měšťanská domácnost, degenerující v obludném panoptiku, jemuž vládla buržoazní panička, posedlá hypertrofií vlastnické vášně.*“⁷²

Glazarová se v tomto díle opět vrací k motivu věkově a společensky nerovného manželského svazku. Oproti dílu *Roky v kruhu* zde najdeme starší ženu a její muž je vnímán jako pouhá součást jejího osobního vlastnictví. Jediné, co Roberta drží u této osoby, jsou pocity falešné a sebe obětující vděčnosti. I přesto, že Jana neměla v úmyslu nic špatného, manželství se kvůli ní začne hroutit.

Vstup do manželství v *Adventu* je ubíjející stejně tak, jako ve *Vlčí jámě*. Hlavní hrdinka nenachází nic hezkého. „*Bere na sebe s pocitem viny, navozeným vládnoucími předsudky společenskými a morálními, úděl bezprávného, ponižovaného ubožáka, který musí rezignovat na všechno, na svůj život, který má s pokorou přijímat všechny ústrky, všechny urážky.*“⁷³

Také se zde setkáváme s mileneckým trojúhelníkem, jelikož se do života Františky vkrádá zákeřná děvečka Rozina. Rozina je po Kláře a Podivínském dalším příkladem sobce. Je zlá, krutá a podlá žena, která ztělesňuje symbol zloby a nepřátelství. Rozina je mravní protipól Františky. Jura ale nemá odvahu Rozinu ze svého statku vyhodit. Má tak v domácnosti dvě ženy, které se nenávidí navzájem. „*Nemá tu vlastně Jura dvě ženy? Po jedné z nich touží a druhé se bojí.*“⁷⁴ Ničí obětavou snahu Františky o lepší a kvalitní život nejen pro sebe, ale především pro její

⁷¹ Tamtéž, s. 170.

⁷² PETŘÍČEK, Miroslav. *Nad poválečnou tvorbou Jarmily Glazarové*. Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život. 1960, 10, s. 108.

⁷³ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, s. 71–72.

⁷⁴ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Advent*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 118.

dítě. Rozina využívá tuto snahu zavděčit se manželovi proti ní. Poprvé se to projeví, když Františka z dobré vůle umyje podlahu. Rozina se jí i hospodáři vysměje: „[...] *to by sa nebožka poďívala, jak tancujete podle nové píšťaličky. – A dlážka mokrá! Jaja, ta brzy zhnije, budú-li ju máčat. Ono není jinší práce, potřebnější, kdepak. Fojtka musí chodit jako grofka po čistéj dlážce.*“⁷⁵ Nebo když povídá sedlákovi, jaká to byla chyba, že si Františku s jejím synem přivedl domů. „*Jaja, potrebovali ste sa ženit,*“ *fouká Rozina do ohně, „včil poslúchajte, jak ogar hrčí kuličkami a co všechno si ešče vyzpoméne. Dobře vám tak! Tak dobře nám tu bylo, tak tichúčko. A včil nám tu bude cuzí baba s ogařískem rozkazovat. A co tu donésla? Nicmak! Nicmatičko!*“⁷⁶ Neponižuje Františku jenom doma, ale i před lidmi z vesnice: „*Vítaj, Ondro. Dlíhos už u nás nebyl. A ani nechod, nic bys nedostal. Je tady nová gazděna, snád' už víš. To není jak za nebožky nebo za mňa. Ta nedá nic a vyžene. Móžeš to všude řeknúť. A taky pověz, že neumí napéc chleba. A hleď sa ztratit, než ťa uhlédne.*“⁷⁷

Hrdinka obviňuje sama sebe, že selhává nejen jako matka, ale i jako žena: „*Uposlechnutí „hluboko uloženého citu odpovědnosti a poslušnosti“ se stalo příčinou, že se prohřešila proti nejpřirozenějšímu lidskému zákonu – tím, že připustila sňatek bez lásky a přistoupila na mučednictví dřiny, urážek a příkoří, vydala všanc duši svého syna a mateřskou lásku.*“⁷⁸ Podle Jiřího Hájka to, co se postaví mezi Františku a jejího manžela, ale „*není jen Jurova slabošská závislost na Róze, stárnoucí služce, která si na statku navykla gazdovat: je to celá jeho psychologie vlastníka, neomezeného, bezohledného pána, který si vytváří i k nejbližším lidem vztah podle toho, jak prospívají jeho bezprostředním zájmům.*“⁷⁹ Jeho chování je formováno selským původem. Má majetnické vztahy nejen k věcem, ale i k lidem, stejně jako Klára v díle *Vlčí jáma*. Tento muž je velmi nábožensky horlivý, neustále Františku poučuje (ač klasické křesťanské hodnoty nedodrží). Je pokrytec a skvělý příklad síly náboženské ideologie na zastaralém venkově. „*Promluvy Jury Podešvy, jenž tupě a bezohledně šlape po duši své mladé ženy, jsou tvořeny převážně z náboženských průpovědek,*

⁷⁵ Tamtéž, s. 75.

⁷⁶ Tamtéž, s. 83.

⁷⁷ Tamtéž, s. 88.

⁷⁸ MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 101.

⁷⁹ HÁJEK, Jiří. *Jarmila Glazarová*. Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život. 1961, 9, s. 51.

biblických citátů, pseudomoudrostí a ponaučení. ⁸⁰ Františka je sice také vychována v náboženských ideálech, ale když vidí rozpory slov a činů Jury a vidí tu velkou nespravedlnost světa, nedokáže si vysvětlit, proč by bůh chtěl, aby tolik trpěla ona i její syn. Objevuje tak prázdnotu náboženských představ a morálních příkazů, a tak se jim vzepře. *„Ale přece jen v průběhu románového konfliktu a hlavně v niterném konfliktu samotné Františky probíhá proces, v němž se její láska a lidskost zbavuje své bojácné pokory, své ústupné ohleduplnosti, začíná se prosazovat ve stále silicím odporu vůči nespravedlivosti a nelidskosti, posléze se plně uvědomuje a dospívá v několika stupních a fázích k aktivitě, k činu. Františčiný odchod ze statku sice několikrát končí návratem a smírem, ale vrcholí rozchodem s minulostí, rozchodem se světem, který vykořisťuje i lásku ženy a lásku matky.* ⁸¹

Františka se dostává do rezignace na vlastní štěstí (stejně jako Robert ve vztahu s Klárou a v jisté míře i samotná Glazarová ve svém manželství), která je doprovázena velkým vztekem a smutkem. Hlavní trýzní hrdinky se stává především mužova nevěra, kterou on sám přiznává a omlouvá ji nepatřičnými důvody. Prostředí, kde není láska, porozumění, upřímnost obklopuje Františku i jejího syna, tudíž má negativní vliv i na vývoj charakteru malého chlapce. *„Ale Františka sňatkem nezíská ani otce pro své dítě, ani podmínky k jeho výchově, k jeho šťastnému dětství. Metod naopak se stane dítětem vzdorovitým, tulákem, darebákem, který svou matku dohání k zoufalství, působí jí největší utrpení, rozbíjí všechny její pokusy o oblomení manželova nepřátelského vztahu k dítěti.* ⁸²

3.5.5 LÁSKA

Mnozí by si řekli, že láska je nedílnou součástí manželství. Já patřím mezi ně. Po přečtení těchto tří děl jsem ale zjistila, že ani v jedné z prací se typ lásky, který bych chtěla zažít, nenachází. V prvním díle na mě láska působí jako něco svazujícího, něco, co vás pohltí a nepustí. Ze strany Glazarové šlo především o typ lásky, která

⁸⁰ MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 100.

⁸¹ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, s. 83.

⁸² Tamtéž, s. 71–72.

představovala vděčnost a úctu k druhému člověku. Ze strany manžela byla láska spíše sobecká, nenasytná, ale i tak šlo o lásku velmi silnou, pokornou a vděčnou.

Jelikož byl Podivínský citově uzavřený člověk, své emoce a city neuměl dávat najevo. *„Je málomluvný a jeho láska už teprve nemá slov. Zpočátku jsem dost natrápila jeho i sebe... Co naplat, byla jsem velmi mladá a toužila jsem slyšet slova. Táta přes dobrou snahu mi je neuměl dát... Jen několikrát za všechna léta, když už nemohl unést srdce, přesycené vzrušením lásky a vděku, řekl mi docela tiše: „Ty můj osude krásný.“⁸³ Nevěděl si rady s projevy náklonnosti a lásky, bál se, že bude považován za blázna. Například když Glazarová manželovi nachystala mikulášský dárek, on její čin považoval za dětinský a nenapadlo ho dát jí aspoň drobnost pro radost. „To bylo tátovi cizí. Bál se přímo každého vnějšího projevu citu, bál se směšnosti a slabosti projevů a v obraně zaujímal ironizující postoj a zakrýval jím své rozpaky.“⁸⁴ Až postupem času se naučil svou mladší ženu chápat, když ho její láska a důvěra změnila. „Mikuláš už na mne nezapomínal s knihou, kapesníky, táta se těšil na perník a na koledu, sám se mnou v Ostravě nakupoval ořechy, fíky a pomeranče, klukům teplé rukavice a děvčatům nějakou maličkost.“⁸⁵*

Manželova nesdílnost, jeho strach před vnějším projevem citů, projevy vlastnictví a pedantství vůči mladé ženě, která je mu odevzdána, nedůvěra k lidem, snaha neustále chránit své soukromí nebo mlčení kvůli odlišnému politickému myšlení a sociálního citění – to vše byly věci, u kterých si Glazarová z počátku jejího manželského svazku neuvědomovala, že by jí mohly vadit a narušovat tak ideál spokojeného domova a vztahu. Časem na vše pomalu přicházela. I tak se ale snažila vše špatné přecházet a projevovat mu svou náklonnost vděčností a láskou: *„Naše názory se ovšem různily, neboť každý se díval očima své generace. Hned v první době svého společného života jsme poznali, že se navzájem nepředěláme. Ale snažili jsme se aspoň nezraňovat. Dokázali jsme myslet vedle sebe zcela odlišně na tytéž věci a nedotýkat se bolestně citění druhého.“⁸⁶ Přestože měla na jisté záležitosti jiný názor než její manžel, „z kruhů, které uzavíraly a dělily naše světové názory, přerůstala naše tichá, vroucí a vděčná láska a tátova věkem vyvážená mírnost, klid a životní moudrost.*

⁸³ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Roky v kruhu*. 13. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 63.

⁸⁴ Tamtéž, s. 276.

⁸⁵ Tamtéž

⁸⁶ Tamtéž, s. 154.

Přes všechny rozdíly věku, smýšlení a názorů bylo mé místo v jeho náruči, byla jsem já středem jeho světa. ⁸⁷

Jak jsem již zmínila výše, i když Podivínského milovala, nebylo tajemstvím, že její láska byla k o mnoho let staršímu manželovi spíše přirovnatelná k lásce k otci. V mnohém jí otce připomínal, například vůní: *„Má takové tlusté šedé jelenicové rukavice a jimi prochází tlumeně teplo tátovy ruky a pevný stisk. Kůže voní, tátův kabát voní, neboť všechny jeho věci jsou silně prosyceny jeho vůní: tabákem, karbolem, vůní jeho osoby.* ⁸⁸ Podivínský se mimo jiné stal symbolem bezpečí a ochrany, které ztratila. *„Na chvíli ještě do tátovy náruče, neboť tam se každý den počínal i končil. Nejtišší chvíle celého dne. V hluboké náruči bezpečně skryta slyším jen srdce tlouci silnými a volnými údery.* ⁸⁹ Glazarová si tak našla lásku, která jí nahradila ztracený domov, a on zase získal mladou, hodnou, vděčnou a pracovitou ženu. Nikdy neřekla nic, co by se mu nelíbilo, vždy jednala tak, jak si on sám přál, aby nepřišla o nový domov a bezpečí. S odstupem let o své minulosti autorka prohlásila, že to byl *„zdánlivě šťastný život, zdánlivě bezpečný domov, zdánlivě šťastná láska.* ⁹⁰ Těžko posoudit, zda slovo zdánlivě stačí.

Co se týká lásky mateřské, která je svým způsobem zahrnuta do všech románů, nejméně je však zastoupena ve *Vlčí jámě*, ta je zde odsunuta na vedlejší kolej. Za celých dvanáct let v manželství nepadla řeč o dítěti ani z jedné strany nebo o tom aspoň v knize Glazarová nepíše. Podivínský již jednu dceru měl z předchozího manželství a další dítě nechtěl či nepotřeboval. Autorka si tak vynahrazovala tento typ lásky jinak. Velkým potěšením byly například rostliny v domě. Denně za nimi chodila, *„aby jim nebylo smutno a aby věděly, že na ně myslím. Byly i některé rostlinky, kterým se stýskalo, o tom jsem přesvědčena, protože když dole vadly, pouhým přenesením nahoru mezi nás se vzpamatovaly.* ⁹¹ V dnešní době to není nic neobvyklého, když se manželský pár rozhodne nemít děti, ale tehdy měly ženy i desítku dětí. Děti ve většině případů harmonické manželství naplňují, jsou mimo manželství stvrzením lásky. Aby

⁸⁷ Tamtéž, s. 135.

⁸⁸ Tamtéž, s. 25.

⁸⁹ Tamtéž, s. 21.

⁹⁰ MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 31.

⁹¹ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Roky v kruhu*. 13. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 27.

se občasné mateřské pudy a potřeby uspokojily, Glazarová se občas starala o chudé děti, které docházely k nim domů na jídlo, nebo o již zmíněné rostliny, případně se starala o svého muže, aby měla pocit, že ji někdo potřebuje k přežití. A to například když ho koupala: „*Dojímalo mne, že mohu tátovi posloužit, jako by byl dítětem. Stálo ho to dost přemáhání, neboť byl velmi ostýchavý. Ale když viděl a snad i pochopil, jakou mi to dělá radost, předstíral, že je neobratnější, než byl, a přijímal moje úsluhy.*“⁹²

V druhém díle se typ svazující lásky stupňuje a již přechází v cosi, co bych láskou ani nenazývala, motiv lásky je tak v tomto díle poněkud složitý. Klára svého o několik let mladšího muže možná ráda má, ale špatným způsobem. Nezajímá ji, co její muž cítí, jak se má, co má rád a co ne nebo jestli ji doopravdy miluje. Jde ji jenom o to, ho vlastnit, omezovat v jeho činnostech, ovládat a srážet ho k zemi, když se jenom trochu cítí, že by mohl létat. Chce a vyžaduje po svém muži vděčnost za to, že ona byla ta, která se o něj postarala, a že bez ní by nebyl tam, kde je: „*Ona ze svého domu udělá vlčí jámu, v níž je polapen a určen k záhubě každý lidský cit, každé rozumné myšlení, které respektuje existenci druhých lidí jako bytostí s právem na sebeurčení, které vyhlíží za práh sobeckého soukromí ke světu a k obzorům společenských vztahů a snažení.*“⁹³ Podobně tomu bylo v *Rocích v kruhu*, kdy pan Podivínský chtěl mít neustále pod kontrolou Jarmilu Glazarovou. Stejně tak jako ona i Robert tyto úzkostné projevy lásky a vlastnictví přijímá a trpělivě snáší. „*Je to jen pouhý sebeklam neukojitelné lásky, na který otčím dávno přistoupil, aby vlídně vyhověl toužebnému očekávání.*“⁹⁴

Když Jana, naprostý protějšek Kláry, vstoupí do jeho života a má se stát jeho „dcerou“, vyvolá v něm cosi nepoznaného. Toho večera tak neustále přemýšlí a nemůže ani usnout: „*Usmuli lidé, zvířata i věci, Janin nový svět. Jen muž bdí s očima široce rozevřenými a poslouchá zvučící ticho neklidným srdcem, plným soucitu a lítostné něhy.*“⁹⁵ Vyvolá v něm pocit lásky. Ne však pocit lásky mateřské, ale milostné. Jana doufá a cítí, jak hluboce zasáhla její přítomnost v domě do otčímova života: „*Že na ni myslí s láskou a touhou. Že by chtěl na kusy rozbít ten starý život a začít znovu,*

⁹² Tamtéž, s. 37.

⁹³ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, s. 60.

⁹⁴ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 8. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 47.

⁹⁵ Tamtéž, s. 21.

milovat, vzývat, v bezmezné něžnosti hýčkat a chránit ten starý sen, který přichází pozdě, ale přichází přec, závatný, nádherný. ⁹⁶ Robert má v hlavě pouze a jenom Janu a její krásnou a milou tvář. Tito dva však spolu nikdy být nemohou, jedině tak ve svých myšlenkách. *„Jana uléhá a otčím lehce a něžně pohladí pokrývku u jejích nohou. „Jano, můj malý máji. Vždyť ty právě jsi to všechno, co mohlo být, co není a co nebude.“ Jana leží dojatá, rozechvělá slzami, které cítí v svém nitru téci po každém nervu a které se zdráhají vyplavit ze srdce ten doznívající, tichý hlas: Jano, můj malý máji.* ⁹⁷

Oběma v životě chyběla láska, najednou objevují něco, co jako láska vypadá, bolí u srdce a zároveň i hřeje. Nevědí, jak situaci uchopit, vědí ale, že ten pocit je krásný a chtějí si ho uchovat, co nejdéle to půjde. *„Děvče se zadívá do jeho očí se strašnou touhou víry. Neodpovídá. I muž se zamlčí, dojat hloubkou a vroucností Janina pohledu. Zamyšlení obou, bez vyjádření a formy, spíš pouhý pocit, který je naplňuje, mluví za ně beze slov.* ⁹⁸ Postupem času tak si i Jana uvědomuje, že k Robertovi chová city. Uvědomovat si to začne pomalu v jistých situacích, například když Robert přijede z cest do Opavy a teta se na něj zavěsí, odvede si ho do ložnice a Janě je z toho smutno. *„Ano, zajisté je to zcela správné a zcela jasné, že se vzdahuje chodbou v tetině náruči. Je to zcela nesmyslné a zcela hloupé, že to bolí. Co to vlastně bolí?“* ⁹⁹ Nebo když Robert hraje na klavír. *„Jeho ruce spočívají na klávesách s něžnou silou, již si vynutil sladký tón milostného souhlasu. Jana zasněně cítí: Otčím je krásný člověk. Hudba je krásná, zpěv je krásný. Otčím, otčím je krásný.* ¹⁰⁰ Láska mezi těmito dvěma se tak stane oboustrannou. Oba jsou okouzleni jeden druhým a dochází mezi nimi k fyzickému milostnému kontaktu. *„Pak se ústa rozdělí a náruč povolí. Dva noví lidé tu stojí, kteří právě prošli planoucí branou nového života.* ¹⁰¹ Jana, jelikož je představitelkou kladných hodnot života, je citlivá, jemná, intelektuálně bystrá a čistá duše, se cítí provinile. Z hlediska morálního je pro ni tento typ lásky nepřipustný. *„Jana se ocitá v citovém chaosu, v němž láska je sice jeden z nepřiznaných, jí samé*

⁹⁶ Tamtéž, s. 140.

⁹⁷ Tamtéž, s. 93.

⁹⁸ Tamtéž, s. 19.

⁹⁹ Tamtéž, s. 116.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 33.

¹⁰¹ PETŘÍČEK, Miroslav. *O autorce*. In: GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 8. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 167.

trochu utajených podnětů, ale nevykrytalizuje do své pravé čisté podoby. Její účastenství na vnitřním dramatu otčimově je silné, ze zájmu erotického, nýbrž i lidského, jsou v něm hodnoty, které přesahují oblast milostné touhy, jsou hlubší, podstatnější, obecně lidské. „Nikdy však, nikdy si Jana nepředstavuje budoucnost. Nikdy ne sebe a Roberta jako dva lidi, kteří si náležejí. Nikdy si nepředstavuje lásku s ním.“¹⁰²

K morálním nejistotám se dostáváme i ve třetím a posledním díle, a to když je Františka společností a rozumem zahrnuta do vztahu, který ji ubíjí a pomalu ničí. V *Adventu* se s láskou ve smyslu spojení muže a ženy setkáváme pouze ve vzpomínkách Františky na jejího zesnulého milého.

V tomto díle dominuje spíše láska mateřská, která je dle mého mnohdy silnější než láska milenecká. Františka to neměla jako matka vůbec lehké. Ztratila svého milého a otce svého dítěte. Na vše zůstala sama. Výchova jejího syna pro ni byla velmi náročná, často ji pomáhala její maminka, ale ani ta nedokázala Metodovi ukázat, co se smí a co ne. V životě tohoto chlapce chybí mužský vzor a autorita. Františka skrze její mateřskou lásku doufá v to, že její syn Metod získá sňatkem mužský vzor a otce. To se však nestane. „*Nejkrutěji Františka trpí ve svém mateřství. Zde ztrácí všechno, co mohlo dát jejímu bědnému plahočení vykupující smysl. Františčin synek, v němž bezcitný sedlák vidí jen lacinou pracovní sílu, je vystaven ústrkům a křivdám a roste v odbojném vzpurníka.*“¹⁰³ I když Jura tvrdí, že syna bude mít rád jako svého, nikdy si k němu nevytvoří pouto. Spíše naopak ho každým dnem nesnáší víc a víc a dává to i jasně najevo Františce svými výčitkami a kázáním o tom, jak zkažený její syn je. Když jde jednu noc Metodovi o život, neskrývá fakt, že si přeje jeho smrt. „*Och, to by byl odpočinek, to by byla moudrost prozřetelnosti, dyby si ho tak Pán Bůh k sobě vzal.*“¹⁰⁴ V tomto momentu toho má již dost, je odhodlaná najít svého syna za každou cenu a poté skoncovat se starým životem plným urážek a týrání nejen jí, ale především Metoda. Její vzpoura začne proslovem ke svému muži. „*Od první chvíle si ho nenáviděl. Od první chvíle si ho jen trýznil. Tys ho vyhánal z domu, bál sa tvé nenávisti a tvého vzteku. Kolik nadávek od tebe slyšel? A kolik dobrých slov? A metle Rozině si*

¹⁰² BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, s. 65.

¹⁰³ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Advent*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 183.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 177.

dovolil, aby ho trýznila! Metle Rozíně si dovolil, aby si z nás tropila smích! Dival ses a mlčel, dyž si dělala smích z našich bolestí, z našeho chodění a z naší řeči. Mně si chcél přísahat', že s ňú nic nemáš, a spiš s ňú do dneška. Mně si sliboval, že budeš mět' Metuda jako vlastního, a co si s ním dělal? Lhářu! Ešče včil čekáš, že ti tvůj Pán Bůh pomože ovary zabít'. Ale Metud žije. Metud žije! Však já ho najdu! "¹⁰⁵

3.5.6 SMRT

V každém díle tak existuje jisté morální dilema, které je pro hlavní hrdiny tak těžké rozhodnout, že nezbyvá nic jiného, než spoléhat na osud. Ten vždy zasáhne, a to prostřednictvím smrti. Ač se to může zdát jako tragický konec, je tomu spíše naopak. Tíha na jejich srdcích rázem zmizí a naopak se objeví šance na nový začátek.

Pro Glazarovou bylo umírání jejího muže ty nejdější hodiny čekání, víry a doufání v životě. „*Dvě noci svírám bezcitné ruce, ramena, tělo, které je těžké, necitelné a tuhé. Pro žádnou myšlenku není místa, jen čekání, otevřou-li se oči, přejde-li zákmit vědomí uzavřeným a nehybným obličejem. Hodiny plynou, necítím únavy, necítím hladu, nežiji, nemyslím. Čekám... Rty se pootevřou a několik vzdechů z nich vyjde, dlouhých a hlubokých, a pak už nic.*“¹⁰⁶ Bohužel po vyčerpávajících 40 hodinách svůj boj prohrál: „*A oči, oči se musí zatlačit, Juzku, tvé krásné, tvé drahé oči. Celého jsem tě milovala, celého, ale nejvíc tvé oči. Mé ruce zatlačují tvé oči. Je konec.*“¹⁰⁷ V ten moment se jí zhroutil svět, přišla o vše. O svého manžela, o lásku, domov a ten jedinečný pocit bezpečí. „*Nikdy nezapomenu. Na naši zahradu, na naše květiny, na náš domov. Na tebe, na tebe, táto.*“¹⁰⁸ I když je nucena začít nový život a zbyde pro ni jen rozloučení se vším, co milovala, tak právě smrt Podivínského je velkým vysvobozením pro mladou duši Glazarové, která chtěla poznat svět. Autorce se tak pootevřívá uzavřený kruh a získává možnost začít žít svůj život podle sebe. Teprve po smrti svého manžela, kdy byla autorka vyhnána ze svého domova, začala psát, a to jen tak pro sebe. „*Ona- mladá, inteligentní, mimořádně citlivá a milující žena - je subjektem sdělení; on - o devětadvacet let starší, uzavřený, neoblomný, ale i svědomitý*

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 190.

¹⁰⁶ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Roky v kruhu*. 13. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 317.

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 320.

a obětavý lékař - je jeho objektem. Je sledován s láskou a už jenom jako vzpomínka. Zásah náhlé smrti, která definitivně a beze zbytku zrušila život zaznamenaný pak ženou s nadějí, aby si ho alespoň takto uchovala, vnáší do prózy thumený elegický tón, jenž sílí s přibližujícím se závěrem. ¹⁰⁹ I když si Glazarová uvědomovala vše, co bylo na jejich manželství a vztahu špatně, chtěla si uchovat především ty hezké vzpomínky. *„Z perspektivy dokonaneho života nabývá minulost nových významů a věci již nejsou jen takové, jak byly žity, ale rovněž takové, jak jsou vzpomínány. K autenticitě životní zkušenosti přistupuje v autobiografickém memoáru autenticita vnitřního zření uplynulého života – jakési bdělé snění o ztraceném čase.* ¹¹⁰

Ve *Vlčí jámě* umírají rovnou dva lidé. Celý příběh graduje tím, že Klára i Robert vážně onemocní. Ani vážná nemoc Kláru nezastaví od její nesnesitelnosti a vše dává za vinu Robertovi. Do toho všeho nemůže spát a neustále nutí Janu, aby s ní hrála karty. Jana je z toho naprosto vyčerpaná. Do domu začne docházet doktor, který jednoho dne vyzná mladé dívce lásku. *„Jano. – Jano, buďte mou ženou. Mám vás rád. Udělám všechno, abyste byla šťastná. Toužím po tom, a vím, že to dokážu.* ¹¹¹ Jana však musí být doma a starat se o svou tetu. Pan doktor jí proto slíbí, že si na ni počká. Klářin čas se naplní, i když si smrt nechtěla a nedokázala připustit. *„Na pohovce, v bezútěšném skladišti beden a krámů sedí stín tety Kláry mezi polštáři. Je deset dní po uremickém záchvatu, víc mrtvá než živá. Je však oblečena! Je obuta! Neleží, sedí! Utkvělým instinktem obelstívá smrt. Jak může ke mně přijít, zubatá, když nestůňu? Bez nemoci člověk neumírá. A já jsem v šatech, v botách, a sedím. Umírá se vleže!* ¹¹² Osud zasáhl prostřednictvím smrti. Miroslav Petříček v doslovu *Adventu* dodává: *„Řešením se stává dvojí smrt, „otčima“ i „tety“ Kláry. Jejich současný odchod otevírá Janě možnost nového života, která jí na sklonku beznadějně se rozvíjejícího příběhu nečekaně zasvitla.* ¹¹³ Robert umírá mimo domov a Jana se to dozvídá od jeho kamaráda. Zpráva o jeho smrti ji zdrtí. *„Janu zaplavuje soucit, neskonalý soucit, který byl podstatou a náplní jejího vztahu k němu, který měl tolik různých podob, tolik obětí*

¹⁰⁹ MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987, s. 29.

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 8. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 232.

¹¹² Tamtéž, s. 241.

¹¹³ PETŘÍČEK, Miroslav. *O autorce*. In: GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 8. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 182.

*přinášel rád, ochoten k dalším, a který byl vždycky, pod každou tváří, jen a jen soucitem. Drahý, ubohý.*¹¹⁴ Co se týká tetiny smrti, hlavní hrdinka si konečně přiznává pravdu, kterou předtím nechtěla vidět. *„Ach, co mám výčitek, co mám výčitek proti tobě! Dni, noci, zrak, každičkou radost, pole, nebe, lidi, všechno jsi mi vzala. Pracovala jsem a nikdy jsi mě nepochválila. Důvěru v lidi a čistotu lásky jsi mi vzala. Trýznila jsi mě, že jsem byla mladá a že jsem byla zdravá. Ošetřovala jsem tě svědomitě a kajícně, protože jsem se cítila vinna před tebou. Jak jsem však byla vinna? Jak jsem ti mohla vzít něco, co ti už nepatřilo? Nevzala jsem si Robertovu lásku, vždyť jsi ji ztratila před dvaceti lety! Sobecká této Kláro, nikdo ti nikdy neřekl pravdu. Lidé zapírali své bolesti, abys ty je nepocítila. Zapírali své žaly, aby ty se jimi nevzrušila. Nutili se do lži do truchlivých komedií, abys ty mohla věřit ve své sny. Tvou slabost a zbabělost platili svým zdravím a svým životem. Jsi sama jako kůl v plotě, jen já jsem u tebe, a já tě nemám ráda.*¹¹⁵

Téma smrti zde hraje stejnou roli vysvobození z bezvýchodné situace jako v *Rocích v kruhu* a také v *Adventu*. Konečně je Jana volná a vzniká pro ni šance a naděje na nový začátek. Nakonec se šťastně vdá za lékaře. Sama neví, zda to pro ni bude počátek něčeho krásného a upřímného, zda bude tohoto muže milovat a najde vytužený domov, anebo zažije ještě větší úpadek a bezmoc. Lékař se jí snaží přesvědčit o tom, že se s ním bude mít dobře a že bude milována, tak jak si zaslouží. *„Jano, malá, milá. Vynasnažím se, abyste mě měla ráda. Dokážu to. Život je nádherný, uvidíte, když se dva mají rádi. Když člověk miluje, je krásný celý svět. Člověk je boháčem a rozdává kolem sebe plnými hrstmi. Vezměte, nemocní, vezměte, chudí, vezměte, ptáci a zvířata. Miluji Janu a Jana má ráda mne. Květiny kvetou, plynou řeky, svítí slunce i měsíc. A láska je nejkrásnější boží dar. Jano, děvčátko, vítám vás doma.*¹¹⁶

V *Adventu* „náhodná smrt stojí na počátku hrdinčiny křížové cesty. Františčin milý, s nímž by byla prožila chudý, ale družný život, je zabit při práci v lese. Jeho smrt určí Františce strastiplnou dráhu opovrhované „závitky“, svobodné matky, na jejímž konci je nerovný sňatek se starým, chamtivým a pobožnůstkářským sedlákem.“¹¹⁷

¹¹⁴ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 8. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 245.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 215.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 216.

¹¹⁷ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Advent*. 11. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1966, s. 183.

Františka zůstala sama a přemýšlela, jaké by to bylo, kdyby osud nezasáhl tak nespravedlivou smrtí a nevzal jí jejího milého Jana: „*Kdybys byl, buku, tiše odešel cestou všeho, co ve svůj čas odejít má, byli by se horalé za čas shovívavě usmívali na kmotry a na babku s červeným mrnětem v nažehleném ranečku před vchodem do sakristie. Velký a selský pan farář se světlýma očima byl by zajisté šibalsky mrkl na babku, ale celá farnost by odpouštějíc přihlížela, jak malého, potichu mečícího pohana žehnáním mění na křesťana, Metoděje Gavlika.*“¹¹⁸

V *Adventu* se poprvé setkáváme s motivem smrti v souvislosti se sebevraždou. Můžeme tak vidět, jak se pocity bezmoci stupňují. Když je toho na Františku už moc a přistihne Juru při nevěře s Rozinou. V první chvíli ji ihned napadne, že si vezme život a chce skočit společně se svým synem do studny. Ten se jí ale snaží přesvědčit: „*Och, maminko, netopme sa! Netopme sa, Metod rve její sukni a táhne ji ze všech sil od hlubiny.*“ Metodovi se podaří svou matku přemluvit a v ten okamžik si Františka uvědomuje, že tohle už nemá za potřebí a má všeho akorát dost.¹¹⁹

Jednoho dne během hledání svého syna je Františka velmi rozzlobená, rozrušená a prakticky přichází o rozum. Metoda nachází v seníku: „*Potom povstane a těžce zvedne chlapce ze sena. Uchopí lucernu. A jak pozdvihne světlo, spatří v červené záři naproti sobě dvě hlavy na seně, dva obličejy s polekanýma očima a s ústy otevřenými. Ta stará ohyzdná vidina! Františka se rozpřáhne a hodí lucernu do sena směrem k přeludu.*“¹²⁰ Seník vzplane a Jana v něm nezáměrně uvězní sedláka i Rozinu. Oba tam uhoří. Další den je překvapená, když zjistí, že shořel seník a společně s ním i oba trýznitelé. V této části román končí, takže nevíme, zda si postupem času Františka svůj čin uvědomuje nebo ne.

3.5.7 CELKOVÉ SHRNUÍ

„*V prvotině Roky v kruhu evokovala Glazarová (na pozadí dokumentárně popisovaného ročního cyklu přírody a zvykového života severomoravského maloměsta) každodennost nenávratně ztraceného manželství. V následné tvorbě se projevila jako prozaička s výraznou lyrickou a dramatickou vlohou i se smyslem pro*

¹¹⁸ GLAZAROVÁ, Jarmila. *Advent*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 17.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 134.

¹²⁰ Tamtéž, s. 194.

psychologickou, sociální a etnickou charakteristiku postav a prostředí. Příběhy románů *Vlčí jáma* a *Advent* založila na syžetu nerovného manželství a bolestné deziluze ženské hrdinky. Až k tragickému konfliktu v nich vyhrotila dramatismus mezilidských vztahů, vyvěrající z pokřivenosti charakterů, z falešných hodnot, ze zaslepenosti a zloby. Pozornost k předmětnému detailu, každodenním rituálům, proměnám přírody i specifikům řečovým se tu pojí s úsilím stylizačním. V baladickém *Adventu* se realistické zobrazení prostupuje s podobenstvím, evokujícím křesťanský mýtus i přírodní náboženství.¹²¹

Hlavní téma, kterým se Glazarová v těchto třech románech zabývá, je psychologie a osud žen, které nesly jisté prvky převzaté z jejího osobního života. Ve všech případech jde o mladou ženu, která je i hlavní hrdinkou. Tyto ženy nemají domov a ocitají se v obtížné životní situaci. Jakmile dostávají šanci na nový domov, jsou vděčné a snaží se nic nepokazit, byť je to na úkor rozvíjení jejich vlastní osobnosti. U všech třech žen jde o věkově a společensky nerovné manželství. Jediná menší výjimka je Jana ve *Vlčí jámě*, kdy ona sama není manželkou Roberta, tam se jedná o vztah s Klárou. Tento věkový rozdíl má zapříčinění lišících se názorů na život. Společenská nerovnost má za následek jistou odevzdanost partnerovi, ne však ve smyslu lásky, ale spíše vděčnosti. V *Rocích v kruhu* jde především o lásku milostnou, která je čistá a opravdová, ve *Vlčí jámě* jde o lásku nenaplněnou a v *Adventu* jde především o sílu lásky mateřské.

Ani jedna z hrdinek nebyla šťastná, tak jak by si představovala. Jediná Františka se však odhodlala vzít osud do svých rukou, a proto je až tento spisovatelčin román „*poprvé příběh vzpoury. Tento příběh se už odehrává velmi daleko od skleníkového světa maloměstských domácností, v němž žily hlavní postavy předchozích dvou knih. Je to příběh vzpoury zmučeného mateřského srdce, které je s to postavit se pro záchranu svého dítěte proti celému světu.*“¹²² Romány shrnuje Jiří Hájek v doslovu *Roků v kruhu*: „*Na pozadí těchto knih, jež kladou vždy v širším společenském kontextu základní otázku údělu ženy v třídní společnosti, vystupuje stále určitěji představa rozhodujících životních hodnot, které přetrvávají vnější výkyvy a*

¹²¹ MRAVCOVÁ, Marie. *Jarmila Glazarová*. Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 6.10.2019 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=328>

¹²² HÁJEK, Jiří. *Jarmila Glazarová*. Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život. 1961, 9, s. 51.

proměny, hodnot, které by byly bezpečnější než všechna chvilková vzplanutí.“¹²³ „Jarmila Glazarová svými třemi romány vyjádřila (...) základní problém epochy: rozpor lidsky citlivého jedince, toužícího po sebeuplatnění a po životní harmonii, s měšťáckým zlým a necitelným prostředím. Autorka se v tomto konfliktu vždy stavěla na stranu člověka, lidskosti. Zatím spíše svým citem, svou sympatií, svou vírou. Sice s vědomím, že realita světa je krutá, že člověku sama svobodu nedá, že jedinec nesmí zůstat v pasivním očekávání spravedlnosti.“¹²⁴ Glazarová dosti čerpala ze svých zkušeností, ze svého života, kdy překročila uzavřený kruh domácí idyly a manželství, překročila omezující hranici jejího starého světa a myšlení.

ZÁVĚR

Když jsem si tohle téma vybírala, myslela jsem si, že tematika manželství bude pro mě skvělou volbou. Odjakživa mě mezilidské vztahy baví a zajímají. Já sama ještě nemůžu vědět, jaké to vlastně je, být v manželském svazku a zvládat jeho veškeré radosti a příkoří. Vše, co vím, pramení z toho, co vídám již od svého dětství kolem sebe, a to jsou především mí rodiče a jejich vztah.

Když jsem byla mladší, vnímala jsem jejich manželství a lásku jako něco, co je dokonalé, harmonické a jedinečné. To je totiž myslím i to, o co by se rodiče měli snažit, aby jejich dítě cítilo. Teď, když jsem starší, uvědomuji si, jak náročné udržení jakéhokoliv vztahu a pocitu spokojenosti v něm je.

Když vím, kolik krizí rodiče zažili a kolik mlčenlivých období přečkali, a přesto dál bojovali a pracovali na tom, aby byli pro své děti dobrým příkladem a udrželi pouto manželství, ve kterém se oba cítí bezpečně a dobře, získala jsem k manželství neuvěřitelný respekt. Nyní ho vnímám jako neskutečně výjimečnou a náročnou výzvu, která by se neměla brát na lehkou váhu.

Proto pro mě tato práce byla také velkou a náročnou výzvou. Zjistila jsem, jak široká tato tematika je, a jak náročné je pochopení veškerých souvislostí. Tím vzniklo

¹²³ HÁJEK, Jiří. *Doslov*. In: GLAZAROVÁ, Jarmila. *Roky v kruhu*. 13. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 324.

¹²⁴ BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979, s. 93–94.

to, že jsem své představy o obsahu mé analýzy mírně zkrátila a celou třetí kapitolu věnovala pouze jedné autorce, která mi byla blízká svým působištěm, jelikož ať už jde o Slezsko či Valašsko, tak obě místa byla na určitou dobu i mým domovem.

Po tomto zjištění jsem cíle své práce zkrátila především na otázky týkající se Jarmily Glazarové a jejich tři děl: *Roky v kruhu*, *Vlčí jáma* a *Advent*.

První otázka, na kterou jsem se zaměřila, byla, jak se Jarmila Glazarová dívá na ideální či toxické manželství a jaký vliv na to měl její osobní život. Zde jsem nejvíc vycházela z autobiografického díla *Roky v kruhu*. Došla jsem k závěru, že i když své manželství popisovala jako šťastné a idylické, uvědomovala si, že si to svým způsobem spíše nalhávala, aby neztratila dlouho vytoužený domov a pocit bezpečí.

Sama chtěla, aby si ve své paměti zachovala jenom to dobré, a tak své prožitky uplatňovala ve svých dalších dílech, které byly brány spíše jako fikce. Zde si již autorka mohla dovolit kritiku sobeckých a majetnických manželství, které svým způsobem zažívala také. Sama tak vlastně nevěděla, jak ideální manželství vypadá, a tak vždy ztvárňovala jen ty toxické. Sama přiznala, že je schopná tvořit pouze na základě svých zkušeností, čímž se mi potvrdilo, že její život a manželství měli vliv na její následující tvorbu spojenou s touto tematikou.

Další otázkou pro mě bylo, jakou roli hraje v manželství nevyrovnaná láska nebo prostředí, ve kterém se manželství vyskytuje. Nevyrovnaná láska byla přítomna ve všech třech dílech. Ač už šlo o rozdílný věk, sociální postavení či odlišný pohled na svět. Ani v jednom případě toto manželství nebylo zcela šťastné. Tudíž si myslím, že tato nevyrovnanost hraje jistou a důležitou úlohu.

S tím úzce souvisí prostředí, ve kterém se nevyrovnaná láska vyskytuje. V prvním případě to bylo prostředí, ve kterém neměla žena možnost na osobní rozvoj. Manželství bylo ovlivněno velkým generačním rozdílem a také odlišným politickým názorem. Oba manželé byli uzavřeni ve svém domě, a tak se tyto nedostatky postupem času prohlubovaly a staly se tak trýzní pro jednoho z nich.

V druhém případě šlo o prostředí, které již samo o sobě nemělo správně nastavené životní hodnoty. Šlo o velmi povrchní styl života a také manželství. Opět jsme zde narazili na velký věkový rozdíl, ale v tomto případě ještě v kritičtějším stádiu, protože v páru byla starší žena. Na mladého muže tento způsob soužití doléhal čím dál

tím víc, a tak se svým tělem i duší oddal mladé Janě, která byla vychována ve zcela jiných podmínkách. Tyto dva protiklady hezky ukazují jaký vliv má prostředí na vychování a povahu člověka. Je tak logické, že i podle toho se poté člověk chová k druhým.

Třetí případ byl už jenom gradací výše zmíněných problémů. Zde hrál velkou roli právě venkov, který působil na psychiku hlavní hrdinky a dohnal ji k činům, ke kterým by sama nedošla. Tím tak samu sebe i jejího syna zahнала do vztahu, který byl vše jenom ne upřímný.

Dospěla jsem tak k tomu, že nevyrovnaná láska a sociální prostředí hrají v manželství roli velkou a je na obou jak dokáže silou své lásky překonat tyto překážky. V případě děl Jarmily Glazarové, to nezvládl ani jeden hlavní hrdina.

Posledním otazníkem pro mě bylo, jestli smrt může pomoci k vyřešení morálních dilemat, která se odehrávají v myšlenkách hlavních hrdinek. Až na jedinou smrt, v případě Františky a jejího zesnulého milého, jejím prostřednictvím vždy dochází k vyřešení dilematu odehrávající se v hlavě a srdci hlavních hrdinek. Na tohle zjištění nebylo až tak těžké přijít, protože to, jak se všem ulevilo, bylo vždy jasně a důrazně popsáno. V těchto případech smrt nehraje svou tragickou roli, ale spíš naopak, což mi přišlo zajímavé. Ve všech třech dílech představuje naději na lepší život a nový start. Díky tomu jsme jako čtenáři vlastně rádi, že hlavní hrdinky díky smrti trýznitelů, nachází jistý klid, úlevu a prostor na seberealizaci.

Myslím si, že jsem nezvládla poskytnout všeobecný přehled, který by se týkal obrazu manželství v tvorbě všech meziválečných autorů, ale naopak jsem díky tomu narazila na jednu autorku, která mě zaujala, a její práce mi poskytly skvělý materiál pro mou interpretaci. Své otázky jsem si díky přečtení těchto knih zvládla zodpovědět a hlavní cíl této práce jsem si splnila.

Na závěr bych už jenom dodala, že i přes to vše si stále myslím, že spojení ženy a muže je dar. Kdyby nekonečná láska a válka mezi mužem a ženou neexistovaly, byla by na světě přece jenom velká nuda.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

1. BĚLÁK, Ervín. *Odchod z kruhu do života*. Obrana lidu: Ústřední orgán ministerstva národní obrany. 14. ledna 1967, 26, 2.
2. BENEŠ, K. J. *Román životní pohody*. Panorama. 1936, 8.
3. BÍLEK, Karol. *Jarmila Glazarová před a po roce 1968*. In: Bílek, Karol (ed.). *Jarmila Glazarová 1901–2001: sborník textů z konference ke 100. výročí narození*. Staré Hrady: Osvětová beseda Staré Hrady, 2002.
4. BURIÁNEK, František. *Jarmila Glazarová*. Praha: Československý spisovatel, 1979.
5. CIBULEC, Jindřich. *Manželské praktikum*. Praha, 1984.
6. FIALOVÁ, Ludmila. *ANALÝZA: Ke změnám sňatkového chování* [online]. 27.12.2005 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=232
7. FORST, Vladimír. *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, A-G*. Praha: Academia, 1985.
8. GLAZAROVÁ, Jarmila. *Advent*. 11. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1966.
9. GLAZAROVÁ, Jarmila. *Advent*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958.
10. GLAZAROVÁ, Jarmila. *Advent*. 4. vyd. Praha: Mladá fronta, 1956.
11. GLAZAROVÁ, Jarmila. *Mistopis srdce*. Praha: Albatros, 1973.
12. GLAZAROVÁ, Jarmila. *O mé knize*. Panorama, 1936, 9.
13. GLAZAROVÁ, Jarmila. *Roky v kruhu*. 13. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967.
14. GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 8. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981.
15. HÁJEK, Jiří. *Jarmila Glazarová*. Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život. 1961, 9.
16. HORÁKOVÁ, Iveta. *Téma „nešťastné“ lásky v české literatuře 20. století* [online]. Olomouc: univerzita Palackého, 2010 [cit. 2022-04-19]. Bakalářská práce. Vedoucí práce Mgr. Daniel JAKUBÍČEK, Ph.D. Dostupné z: <https://theses.cz/id/6tf746/80480-802732879.pdf>

17. KALIBOVÁ, Květa a kol. *Demografie (nejen) pro demografy*. Praha: Sociol. nakl., 1993.
18. KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962.
19. KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009.
20. KRAUS, Blahoslav – POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001.
21. MACHALA, Lubomír a kol. *Panorama české literatury: literární dějiny od počátku do roku 1989*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2008.
22. MLČÁK, Zdeněk. *Vybrané kapitoly z psychologie manželství a rodiny*. Ostrava: FFOU, 1996.
23. MRAVCOVÁ, Marie. *Jarmila Glazarová*. Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 6.10.2019 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=328>
24. MRAVCOVÁ, Marie. *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. Ostrava: Profil, 1987.
25. MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Dějiny české literatury IV. Literatura od konce 19. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995.
26. NOVÁK, Tomáš. *Jak předejít krizi v manželství*. Praha: Grada, 2004.
27. NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: Grada, 2014.
28. PERNES, Jiří. *Komunistky s fanatismem v srdci*. Praha: Brána, 2006.
29. PETŘÍČEK, Miroslav. *Nad poválečnou tvorbou Jarmily Glazarové*. Plamen: měsíčník pro literaturu, umění a život. 1960, 10.
30. POLÁK, Karel. *Jarmila Glazarová: „Advent“*. Kritický měsíčník. 1940, roč. 3, č. 1.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Beáta Šimíčková
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Obraz manželství v tvorbě autorů české meziválečné literatury
Název v AJ:	The Image of Marriage in The Work of Czech Authors in Interwar Literature
Anotace práce:	<p>Tato bakalářská práce se zaměřuje na téma manželství v českých dílech meziválečné literatury, a to konkrétně v dílech Jarmily Glazarové. Nejprve se pokusím o zpracování obecného pohledu na manželství, kde stručně vysvětlím, co to manželství je a jak probíhal jeho vývoj. Poté jaké měla literatura v té době charakteristické rysy, co ji ovlivňovalo a příklad autorů, kteří v té době působili. Nakonec přejdu ke konkrétní analýze a interpretaci děl Jarmily Glazarové spojenými s manželstvím, kde se zaměřím především na motivy, které spojují veškerá její díla a typy manželství.</p>
Klíčová slova:	analýza, láska, literatura, manželství, meziválečná literatura, muž, vztah, žena, 20. století
Anotace v AJ:	<p>This bachelor thesis focuses on the topic of marriage in the Czech works of interwar literature, specifically in the works of Jarmila Glazarová. At first, I will try to show a general view of marriage, where I will briefly explain what marriage is and how it developed. After that I will manage characteristics of literature at that time, what influenced it and the example of the authors. Finally, I will make a specific analysis and interpretation of Jarmila Glazarová's works related to</p>

	marriage, where I will focus primarily on the motives that connect all her works and types of marriage.
Klíčová slova v AJ:	analysis, interwar literature, literature, love, man, marriage, relationship, woman, 20th century
Přílohy vázané v práci:	žádné
Rozsah práce:	52 stran (počet znaků včetně mezer: 103, 762)
Jazyk práce:	český